

GÖTEBORGS UNIVERSITET
Institutionen för svenska språket

Transfer och andra språkkontaktfenomen
i amerikansvenskars svenska

Anna Bjerkstig

Masteruppsats, SSA230
Svenska som andraspråk
Ht 2018
Handledare: Marie Rydenvald

Abstract

The aim of this Master Thesis is to contribute to increased knowledge of certain language contact phenomena in American Swedish and how these phenomena are affected by certain social factors. The present study examines the Heritage Language of six participants, focussing on transference and established structures in American Swedish.

The theoretical framework of this study is three of Clyne's (2003) types of transference: semantic, morphological and syntactic. Furthermore, the theoretical framework includes cognitive and social aspects of Heritage Language.

This investigation is a qualitative study which examines transcriptions of speech of the six participants. The study examines certain language contact phenomena produced by the participants and what linguistic implications these phenomena have for the American Swedish language of the participants. The study also examines how the participants' sociolinguistic backgrounds affect their Swedish in regard to transference, and also to established structures in American Swedish.

The data shows that the occurrence of the examined language contact phenomena differs significantly between the participants; while the one with the most occurrences displays 56, the one with the fewest displays 0. There is also a difference concerning the total number of occurrences of transference phenomena and established structures: While there are 87 instances of the former, there are only 38 of the latter.

The results of this study suggest that there is a tendency towards a higher degree of similarity, and also a tendency towards a lower degree of complexity, in structures involved in contact phenomena produced by the participants. Moreover, there is a tendency towards a higher degree of variability in the participants' Heritage Language.

To a certain extent social factors seem to account for the linguistic outcome of the participants' American Swedish. The language situation at home during the participants' childhood appears to be important, and also the amount of occasions for the participants to speak Swedish seems to influence the degree of mastery of their Heritage Language.

Keywords: American Swedish, established linguistic structures, Heritage Language, language contact phenomena, sociolinguistic variables, transference

Innehållsförteckning

1.	Inledning.....	1
2.	Syfte och forskningsfrågor.....	2
3.	Teoretisk bakgrund.....	2
3.1.	Språkkontakt och flerspråkighet.....	3
3.2.	Arvsspråk.....	4
3.2.1.	Arvsspråk och kognitiva aspekter.....	6
3.2.2.	Arvsspråk och sociala aspekter.....	8
3.3.	Transfer.....	9
3.3.1.	Semantisk transfer.....	10
3.3.2.	Morfologisk transfer.....	11
3.3.3.	Syntaktisk transfer.....	11
3.4.	Etablerade strukturer i amerikansvenskan.....	12
3.5.	Varietet.....	13
3.6.	Standardsvenska och standardengelska.....	13
4.	Metod.....	14
4.1.	Material.....	14
4.2.	Deltagare och urval.....	15
4.2.1.	Sociolingvistiska variabler.....	15
4.2.2.	Deltagare m005.....	15
4.2.3.	Deltagare m006..	15
4.2.4.	Deltagare f019.....	16
4.2.5.	Deltagare m001.....	16
4.2.6.	Deltagare m015.....	16
4.2.7.	Deltagare m017.....	17
4.3.	Genomförande.....	18
4.4.	Analys.....	19
4.5.	Metodologisk diskussion.....	19
5.	Resultat.....	21

5.1.	Sociolingvistiska bakgrundsfaktorer.....	22
5.2.	Transfer	23
5.2.1.	Semantisk transfer.....	23
5.2.2.	Morfologisk transfer	25
5.2.3.	Syntaktisk transfer.....	28
5.3.	Etablerade strukturer.....	31
6.	Diskussion.....	33
6.1.	Sammanfattning av studiens resultat.....	34
6.2.	Transfer i studiens material.....	34
6.2.1.	Semantisk transfer.....	35
6.2.2.	Morfologisk transfer	37
6.2.3.	Syntaktisk transfer.....	40
6.3.	Etablerade strukturer i materialet.....	42
6.4.	Framtida studier av amerikansvenskan.....	45
7.	Litteraturförteckning.....	46

Tabeller

Tabell 1	Sociolingvistiska bakgrundsfaktorer.....	22
Tabell 2	Sammanställning av förekomster av semantisk transfer.....	23
Tabell 3	Sammanställning av förekomster av morfologisk transfer.....	25
Tabell 4	Sammanställning av förekomster av syntaktisk transfer.....	28
Tabell 5	Sammanställning av förekomster av etablerade strukturer i materialet.....	31

Bilagor

Bilaga 1	Samtliga språkkontaktfenomen, antal förekomster.....	50
Bilaga 2	Semantisk transfer, alla förekomster.....	51
Bilaga 3	Morfologisk transfer, alla förekomster.....	54
Bilaga 4.	Syntaktisk transfer, alla förekomster.....	55
Bilaga 5.	Etablerade strukturer, alla förekomster.....	56
Bilaga 6.	Övriga morfologiska avvikelser 1.....	57
Bilaga 7.	Övriga morfologiska avvikelser 2.....	57

1. Inledning

Most people and most regions today are to some degree multilingual.

(Höder 2018:41)

I alla tider har en betydande del av världens folk behövt kommunicera med personer som talar ett annat språk eller en annan dialekt än de själva. I sådana situationer har språkmöten ägt rum, och dessa har i många fall lett till att språken till viss del har förändrats till sin karaktär. De språkmöten som undersöks i denna studie sker i mötet mellan engelska och svenska. Sådana språkmöten ägde rum bland annat när människor på 1800-talet emigrerade till Amerika, det vill säga dagens USA, då de som invandrade kommunicerade dels på sitt förstaspråk, dels på majoritetsspråket engelska.

En stor andel av dagens svenskar har en eller flera släktingar som under senare delen av 1800-talet eller början av 1900-talet emigrerade till Amerika. Här skedde språkmöten mellan dessa immigranternas förstaspråk, svenska, och majoritetssamhällets språk, engelska. Många av de personer som utvandrade från Sverige bosatte sig i Minnesota, men det fanns även utvandrare från Sverige som slog sig ned i andra delar av landet, bland annat i Texas.

Inom ramen för projektet Svenskan i Amerika (SVAM 2014), har forskare vid Göteborgs Universitet samt vid Institutet för Språk och Folkminnen (ISF 2017) intervjuat svensktalande personer bosatta i USA. Vissa av de intervjuade personerna bodde i Texas vid tiden för intervjuerna. Texasintervjuerna ägde rum 2014.

I denna studie undersöks vissa språkliga fenomen som kan uppstå som en följd av språkkontakt, närmare bestämt de språkkontaktfenomen som uppstått i svenskans möte med engelska. Studien fokuserar på den situation som svenskans som så kallat arvsspråk *appears to language*) (se kapitel 3), befinner sig i i dagens USA, där engelska är majoritetsspråk. Denna studie är en kvalitativ studie som belyser ett urval transfertyper samt etablerade strukturer som undersöks i transkriptioner av amerikansvenskt tal producerat av sex amerikansvenskar bosatta i Texas. Studien undersöker för det första hur transfer från engelskan påverkar amerikansvenskars svenska på individnivå, eftersom språkkontakten med engelska får skilda resultat hos olika deltagare. För det andra undersöks språkkontaktfenomen på en mer allmän nivå, eftersom vissa språkliga drag visat sig utgöra etablerade inslag i den svenska som talas av svenskamerikaner (Larsson

m.fl. 2015). Dessa allmänt förekommande inslag är kontaktspråkliga drag som karakteriserar den varietet som benämns amerikansvenska. För det tredje studeras hur deltagarnas sociolingvistiska bakgrunder påverkar förekomsterna av transfer och etablerade strukturer hos dem. Föreliggande studie avser tillföra fördjupad kunskap om i vilken mån vissa typer av transfer samt vissa etablerade språkkontaktfenomen förekommer hos ett urval deltagare i det amerikansvenska materialet, samt hur deltagarnas sociolingvistiska bakgrund påverkar deras talade svenska.

I ett större perspektiv kan resultaten av denna undersökning bidra till ökad kunskap om hur arvsspråkstalets flerspråkighet varierar ur såväl kognitiva som sociolingvistiska aspekter. I världen lever idag en stor andel av befolkningen i flerspråkiga miljöer där arvsspråk utgör en del av vardagen, och studium av arvsspråk kan ge ökad kunskap om denna dimension av flerspråkighetens villkor.

2. Syfte och forskningsfrågor

Syftet med denna undersökning är att bidra till ökad kunskap om språkkontaktfenomen i amerikansvenskan och hur dessa påverkas av sociala faktorer. Dels undersöks i vilken omfattning transfer och etablerade strukturer förekommer hos sex deltagare i det Amerikansvenska materialet (SVAM 2014). Dels undersöks hur sociolingvistiska bakgrundsfaktorer kan tänkas påverka omfattningen av förekomsterna av de språkkontaktfenomen som undersöks. Forskningsfrågorna i studien är:

1. I vilken mån förekommer semantisk, morfologisk och syntaktisk transfer i materialet?
2. Vilka etablerade strukturer i amerikansvenskan förekommer i materialet?
3. Hur påverkar deltagarnas sociolingvistiska bakgrund transfer och etablerade strukturer hos deltagarna?

3. Teoretisk bakgrund

Som nämns i föregående kapitel undersöks i denna studie sex amerikansvenskars talade svenska avseende vissa transfertyper och etablerade strukturer. I detta kapitel redogörs

först för tidigare forskning kring språkkontakt och flerspråkighet, och därefter behandlas arvsspråk, transfer och etablerade strukturer. Till sist behandlas några centrala begrepp som används i studien.

3.1. Språkkontakt och flerspråkighet

Höder (2018:41) menar att flerspråkighet bör ses som ett prototypiskt drag hos mänskliga språk, snarare än att effekterna av språkkontakt betraktas som extralingvistiska, perifera fenomen. Höder (2018) framhåller: ”In fact, multilingualism has always been, and in most cases still is, the rule in most societies across the globe, including Europe” (Höder 2018:41).

Höder (2018:41ff) resonerar kring tvärspråkliga fenomen, och i sin diskussion om kontaktlingvistik ifrågasätter han den traditionella uppfattningen att språkliga system är separata. Höder (2018) ser snarare språkliga system som flerspråkiga till sin natur, och argumenterar som sagt i stället för att effekter av språkkontakt inte bör ses som extralingvistiska fenomen, utan som prototypiska drag i människans språk. Denna syn på språkkontakt innebär att effekter av språkkontakt är en del av själva språkstrukturen, inte ett extralingvistiskt fenomen (Höder 2018:41). Denna inriktning av konstruktionsgrammatiken benämner han *Diasystematic Construction Grammar*, DCxG (Höder 2018:37f).

För det första framhåller Höder (2018:41) att språkkontakt är allestädes närvarande, och för det andra poängterar han att olika språk interagerar i flerspråkiga talares kognition. Höder (2018:41) citerar i detta sammanhang Grosjean (1989), som anser att ”the bilingual is not two monolinguals in one person” (Grosjean 1989:4). Vidare påpekar Höder (2018:42) att språkets struktur påverkas av språkkontakt genom att språkkontakten tenderar att leda till en ökad grad av språklig likhet. Detta beskrivs som en ”construction-per-construction intertranslatability” (Höder 2014a:149). Ett exempel i föreliggande studies material är deltagaren m005, som vid ett tillfälle producerar uttrandet *spaorade åpp* ’sparade’, där det standardsvenska *sparade* förses med en partikel, *åpp*, vilket leder till större likhet med det standardengelska *saved up* ’sparade’.

Ännu ett argument för varför språkkontaktfenomen bör ses som prototypiska språkliga drag är enligt Höder (2018) att flerspråkighet fyller ett behov i flerspråkiga samhällen, då olika språk väljs för olika syften, beroende på vilka kommunikativa

kontexter det rör sig om. Sådant som exempelvis samtalsämnen eller samhällets konventioner är faktorer som påverkar valet av språk. (Höder 2018:42f). Att språk har olika funktioner i olika kommunikativa kontexter benämns av Grosjean (2008) som ”the complementary principle” (Grosjean 2008:222ff).

Höder (2018) fortsätter diskussionen med att nämna att som en följd av de ovan beskrivna argumenten finns hos en del kontaktlingvister uppfattningen att flerspråkiga talares språkliga repertoar utgörs av en gemensam uppsättning element och strukturer. Det rör sig om språkliga konstruktioner utifrån såväl formella som semantiska karaktäristika. Med utgångspunkt i denna gemensamma språkliga repertoar formar flerspråkiga talare yttranden beroende på vad som anses passande i den givna kommunikationskontexten. Höder (2018:43) sammanfattar diskussionen med att framhålla att flerspråkiga personers språkliga repertoar dels innefattar vissa distinkta eller säregna drag i ett visst språk eller i en viss varietet, dels vissa drag som är gemensamma för alla språk som ingår i den aktuella repertoaren.

Även Clyne (2003) framhåller att språkkontakt leder till ökad likhet mellan språken, och han nämner även ”the *variable* nature of languages in contact” (Clyne 2003:103, kursivering i originalet). Clyne (2003) redogör bland annat för sådana språkkontaktfenomen som benämns transfer (se vidare avsnitt 3.3 nedan). Han beskriver denna typ av språkliga fenomen huvudsakligen utifrån synsättet transfer äger rum i mötet mellan talare av två eller flera språk, genom att tydligt urskiljbara delar i ett visst språk påverkar delar av ett annat språk. Detta synsätt skiljer sig sålunda på flera punkter från det Höder (2018) beskriver, eftersom Höder (ibid.) snarare framhåller att talares olika språk interagerar hos talaren utifrån en given social kontext, samt att yttrandena hos en flerspråkig talare byggs upp av element från alla de språk talaren använder. Dessa element bygger upp strukturer som i en väv av konstruktioner utgör den språkliga repertoar talaren besitter.

I följande avsnitt behandlas begreppet arvsspråk, och i samband med detta berörs såväl kognitiva som sociolingvistiska aspekter.

3.2. Arvsspråk

Rothman (2009) beskriver arvsspråk på följande sätt:

A language qualifies as a heritage language if it is a language spoken at home or otherwise readily available to young children, and crucially this language is not a dominant language of the larger (national) society. (Rothman 2009:159)

Aalberse och Muysken (2013) framhåller i likhet med Rothman (2009) arvsspråket som ett språk som lärs in i tidig ålder och som inte är landets majoritetsspråk, men Aalberse och Muysken (2013) framhåller också följande variabler som viktiga: språket har ett kulturellt värde för talaren och det har en lång historia i det land talaren bor i, och arvsspråket talas i en språklig gemenskap med människor med gemensamt ursprung (Aalberse och Muysken 2013:3). Denna studie utgår från de variabler som Aalberse och Muysken (2013) lyfter fram.

Polinsky och Kagan (2007) nämner att definitionen av *heritage language*, eller *arvsspråk*, är omstridd. Definitionen påminner på vissa sätt om hur *minoritetsspråk* definieras, då både arvsspråk och minoritetsspråk beskrivs som språk som talas av människor i ett land där ett annat språk är majoritetsspråk. Polinsky och Kagan (2007) påpekar att somliga arvsspråkstalare tenderar att uppvisa lägre grad av flyt i sitt förstaspråk efter att ha påbörjat inläringen av majoritetsspråket. En del av dem använder arvsspråket konsekvent i hemmet och med familjen men får liten eller ingen undervisning i detta språk, vilket kan leda till svårigheter när det gäller läsförmåga, eller förmågan att använda arvsspråket i andra domäner än i hemmet.

Likheter i definitionerna mellan arvsspråk och minoritetsspråk berör, som nämns ovan (Rothman 2009:159), bland annat det faktum att båda beskrivs som språk som talas i ett samhälle där ett annat språk är majoritetsspråk. Ett sätt att beskriva skillnaderna är att som Rydenvald (2018) se skillnaden mellan minoritetsspråk och arvsspråk som att minoritetsspråk tillhör samhällsperspektivet och arvsspråk individperspektivet, det vill säga minoritetsspråk i ett samhälle, men arvsspråk för en individ. Aalberse och Muyskens (2013:3) utvidgade beskrivning av arvsspråket som ett språk som har lång historia i det land talaren bor i, samt att arvsspråk talas i en språkgemenskap som består av talare med gemensamt ursprung, kan ses som variabler som skiljer det från de kännetecken som utmärker minoritetsspråk.

Rydenvald (2017) lyfter fram det faktum att arvsspråket inte behöver vara knutet till ett samhälle i ett land, utan kan vara knutet till ett rörligt internationellt samhälle: ”Det blir allt vanligare att människor flyttar upprepade gånger till olika länder, vilka kan vara

nya för dem eller vara länder där de bott förut, än att de emigrerar till ett enda land och stannar där livet ut” (Rydenvald 2017:24). Det finns i föreliggande studie exempel på en deltagare som kan sägas tillhöra denna kategori arvsspråkstalare.

Polinsky och Kagan (2007:369) lyfter fram att den definition av arvsspråk som är mest använd och spridd är den som formulerats av Valdés (2000): Hon betecknar arvsspråkstalare som individer som växt upp i hem där ett annat språk än majoritetsspråket talas, och som är tvåspråkiga genom att de talar både majoritetsspråket och arvsspråket.

Ovan nämnda variabler ger en översiktlig bild av arvsspråk, samtidigt som det även finns flera kognitiva och sociala aspekter. De beskrivs i avsnitten 3.2.1 respektive 3.2.2.

3.2.1. Arvsspråk och kognitiva aspekter

Polinsky och Kagan (2007:369) framhåller att det viktiga beträffande arvsspråk är hur man identifierar språkfärdigheterna och att det föreligger en enorm variation beträffande den språkliga kompetensen när arvsspråk studeras. Variationen kan i vissa fall förklaras med att arvsspråket lärts in som ett andraspråk, och i andra fall kan orsakerna vara ofullständig inläring eller språkförlust. Dessa förklaringsmodeller behandlas kortfattat i detta avsnitt.

Montrul (2010) framhåller beträffande arvsspråk: ”It is known that most heritage language speakers share some features with L1-speakers and some with L2-speakers” (Montrul 2010:11). Larsson m.fl. (2012) påpekar att inläraperspektivet i vissa fall är självklart; det gäller för de talare som lärt sig svenska som vuxna efter att endast delvis ha kunnat svenska, eller som har känt till det som äldre generationers språk (Larsson m.fl. 2012:277). Ett exempel på inläraperspektivet från studien i föreliggande masteruppsats är att några deltagare producerar yttranden som uppvisar brott mot V2-regeln, ett markerat drag i svenskan som utgör en välkänd svårighet för andraspråksinlärare. Inläraperspråk uppvisar även andra typiska drag, som exempelvis avvikande placering av adverb och avvikande bruk av prepositioner. Även dessa inlärapersdrag återfinns hos studiens deltagare.

Larsson m.fl. (2015:385) påpekar beträffande amerikansvenskan som arvsspråk att vissa fall av språklig utjämning och förenkling kan hänföras till *incomplete language acquisition*, det vill säga *ofullständig inläring*. Många av de amerikansvenska talarna

med svenska som förstaspråk har haft en begränsad input av svenska ända sedan tidig ålder, och efter skolstarten minskades inputen av svenska ytterligare (Larsson m.fl. 2015:381). De har inte fått formell undervisning i svenska, men vissa av amerikansvenskarna har levt i enklaver där de hade tillgång till svenska tidningar och gudstjänster på svenska (ibid.). Ofullständig inläring innebär att tvåspråkiga barn i arvsspråkssituationer ofta befinner sig i "less than optimal input conditions during the age of primary linguistic development (birth – 4 years) and/or the period of later language development that takes place during the pre-school and school years (4 – 13 years) (...) many aspects of grammar may not reach full development and remain incompletely acquired" (Montrul 2009:241).

I likhet med Larsson m.fl. (2015) och Montrul (2009) framhåller Rothman (2009) att det i vissa fall finns tendenser till ofullständig inläring av arvsspråk:

[T]here is the possibility that quantitative and qualitative differences in heritage language input and the influence of the societal majority language, and difference in literacy and formal education can result in what on the surface seems to be arrested development of the heritage language or attrition in adult bilingual knowledge. (Rothman 2009:159)

På liknande sätt som Rothman (2009) påpekar Larsson m.fl. (2015) att *attrition*, vilket på svenska brukar benämnas *språkförlust*, kan förklara vissa fenomen hos arvsspråkstalare. Detta kan bland annat resultera i "a lack of accessibility, and lexical retrieval delays – a speaker has to look for words" (Larsson m.fl. 2015:381). Lubinska (2011) nämner beträffande språkförlust att "[f]örsämringen inträffar vid byte från en språklig miljö (förstaspråksmiljö) till en annan (andraspråksmiljö), oftast i samband med migration" (Lubinska 2011:23).

Även Boas (2009) har undersökt arvsspråk. I en studie av den amerikanska som talas i ett område i Texas i USA undersökte han 30 kvinnliga och 22 manliga deltagare i åldrarna 62 – 96 år, och fann bland annat att tyska kasusformer tenderar att försvinna under vissa omständigheter, samt att perfektformer ökar på bekostnad av preteritumformer. Han fann tendenser till ett minskat antal morfologiska markörer, ökad variabilitet av morfologisk markering, samt en ökad användning av pluraländelserna –s och –n. Han fann även "heavy lexical borrowing" (Boas 2009:99). Han anser det vara

slående att det inte finns någon anmärkningsvärt stor andel morfosyntaktiska förändringar av den typ som kan antyda att Texastyskan är på väg att tyna bort. Ändå är hans bedömning att Texastyskan i stort sett kommer att ha försvunnit inom cirka 30 år, främst av det skälet att de flesta som talar denna tyska varietet flytande är över 60 år, men också på grund av att Texastyskan nästan uteslutande talas i den privata familjesfären och bland vänner och grannar.

3.2.2. Arvsspråk och sociala aspekter

Flera teorier har förts fram för att beskriva hur flerspråkiga talare växlar mellan olika språk i olika situationer. En tidig modell i detta sammanhang är den så kallade domänteorin (Fishman 1965, 1972a), som ur ett makroperspektiv innebär att en talare använder olika språk i olika sociala miljöer, och att detta är ett stabilt tillstånd. Senare studier har dock visat att flerspråkighet är en dynamisk process som varierar över tid (García 2009:130). Det eller de språk som en talare använder i olika domäner kan skifta från tid till annan beroende på talsituationers förändrade förutsättningar.

Aalberse & Muysken (2013) diskuterar olika sociolingvistiska faktorer som påverkar arvsspråket, och nämner för det första den individuella språkliga bakgrunden hos talaren och det sociala nätverk talaren ingår i, vilket har inverkan på vilka strukturer som påverkas av språkkontakt, det vill säga "the ethnolinguistic vitality of the community language involved" (Aalberse & Muysken 2013:3). För det andra nämner Aalberse & Muysken (ibid.) att startåldern för majoritetsspråket inverkar på behärsningen av arvsspråket. Den tredje faktorn som nämns av Aalberse & Muysken (2013:4) är relationen mellan språklig input på, och användning av, arvsspråket, och i detta sammanhang framhålls att såväl mängden input som typen av input har effekter på behärsningen av arvsspråket. Vidare nämns faktorer som hur omfattande föräldrarnas användning av arvsspråket med barnen är, samt inom vilka domäner talarna använder arvsspråket (Aalberse & Muysken 2013:4).

Även Rydenvald (2017) framhåller sociolingvistiska faktorer som på olika sätt har inverkan på arvsspråket, som exempelvis förhållandet mellan input och output hos talarna och domäner för språkanvändningen. Även skolgången och tillhörighet i olika nätverk utgör viktiga faktorer i arvsspråkanvändningen. Ytterligare en sociolingvistisk faktor som inverkar på arvsspråket är vilket eller vilka språk som talas av föräldrarna, och

Rydenvald (2014a) nämner att det föreligger stor variation beträffande det eller de språk föräldrarna talar. Bland annat nämns att svenska uteslutande är det språk familjemedlemmarna pratar med varandra i 21% av familjerna och att svenska är båda föräldrarnas L1, medan 59% uppger att flera språk konstant används i den muntliga kommunikationen i familjen (Rydenvald 2014a:422).

Flera av de sociolingvistiska variabler som Aalberse & Muysken (2013) och Rydenvald (2014a, 2017) framhåller är relevanta vid analys av resultaten i denna undersökning. De sociolingvistiska variabler som deltagarna i SVAM (2014) har besvarat frågor om är föräldrarnas förstaspråk, deltagarnas startålder för L2, yrke, utbildningsnivå, oftast använda språk och i vilka situationer deltagarna talar svenska.

Arvsspråket svenska talas av denna studies deltagare i en kontext där de i stor utsträckning även använder majoritetsspråket engelska. Detta får bland annat till följd att transferfenomen förekommer i det talade språket hos de flesta av deltagarna. I följande avsnitt behandlas transfer.

3.3. Transfer

Transfer är ett begrepp som ofta förekommer i undersökningar inom fältet språkkontakt (se t.ex. Backus 1996; Clyne 1970b). Clyne (2003) definierar begreppet på följande sätt:

A "transfer" is an instance of transference, where the form, feature or construction has been taken over by the speaker from another language, whatever the motives and explanation for this. (...) The terms have the advantage of covering lexical, semantic, phonetic/phonological, prosodic, tonemic, graphemic, morphological and syntactic transference, and any combinations of any of these. (Clyne 2003:76)

Språklig transfer har länge varit föremål för studier inom andraspråksforskningen, och språkforskare har under lång tid betraktat förstaspråket som en faktor som inverkar på andraspråksinläringen (se exempelvis Ellis 1990:297). Forskningen om språklig transfer har i huvudsak följt tre huvudinriktningar; behavioristisk, mentalistisk och kognitiv inriktning (Ellis 1994). Den förstnämnda inriktningen ser språkinläring som något som sker genom att andraspråksinläraren tränar in språkliga strukturer och på så

sätt befäster dem. Den behavioristiska uppfattningen innebär vidare att den som är i färd med att lära in ett andraspråk uppfattar vissa strukturer som relativt enkla, medan andra uppfattas som mer komplicerade, och att graden av transfer beror på hur stora skillnaderna är mellan första- och andraspråket.

Chomsky (1957) för i sin teori om den universella grammatiken, UG, fram uppfattningen att människans språkinlärning är medfödd. Företrädare för denna syn på språkinlärning anser att inlärare bygger upp sitt andraspråk som ett oberoende system, och inte genom inverkan av transfer. Denna ståndpunkt kritiseras av vissa språkforskare, som i likhet med exempelvis Ellis (2000) anser att UG-företrädarnas slutsatser saknar empiriskt stöd.

Inom den kognitivt inriktade andraspråksforskningen (se exempelvis Faerch och Kasper 1987) har synen på transfer vidareutvecklats på så sätt att språkliga skillnader ses som en av flera möjliga förklaringar till transferfenomen, och att dessa samverkar med andra faktorer. Den kognitiva andraspråksforskningen studerar faktorer som leder till transfer. Graden av markering hos språkliga drag kan inverka, och i vissa fall även sociala faktorer, som till exempel den miljö andraspråksinlärningen äger rum i. Transfer kan ske på olika nivåer, till exempel semantik, morfologi och syntax (Ellis 2000). Sådana nivåer av transfer beskrivs av Clyne (2003), och behandlas i avsnitten 3.3.1, 3.3.2 och 3.3.3. Denna studie utgår från synsättet att transfer är en av flera faktorer som påverkar arvspråkstalaras och andraspråkstalaras språk. Studien undersöker semantisk, morfologisk och syntaktisk transfer enligt de definitioner som Clyne (2003) tillhandahåller, och dessa transfertyper utgör studiens teoriram. I det följande beskrivs de tre ovan nämnda transfertyperna.

3.3.1. Semantisk transfer

Semantisk transfer beskrivs av Clyne (2003) som transfer av betydelsen av homonymer eller synonymer, ”the transference of meanings from words in one language to words in another with some morphemic or semantic correspondence” (Clyne 2003:77). Som exempel nämner han att man i italienska använder *fattoria* (vars standarditalienska betydelse är ’gård’), med den engelska innebörd som ordet *factory* ’fabrik’ har, medan det italienska ordet för fabrik egentligen är *fabbrica*.

Även om föreliggande undersökning inte omfattar lexikal transfer kommenteras här

kortfattat denna typ av transfer, då gränsdragningen mellan semantisk och lexikal transfer inte alltid är helt oproblematiskeftersom såväl lexikal som semantisk transfer berör delar av språks lexikon. Clyne (2003) framhåller dock vissa skillnader: lexikal transfer innebär inte på samma sätt som semantisk transfer morfemisk eller semantisk överensstämmelse. Lexikal transfer motiveras i stället enligt Clyne (ibid.) bland annat av behovet av lexikal förnyelse i en ny miljö. Ett exempel på detta, som lyfts fram av Larsson m.fl. (2015), är *stov*, eller *stove* 'spis'. Medan 'spis' i de utvandrande amerikansvenskarnas vokabulär betecknar en (öppen) eldstad, var *stov* det ord som betecknade 'järnspis' (Larsson m.fl. 2015:376).

Lexikal transfer kan i vissa fall ha sociala orsaker, med kopplingar till skilda språkliga domäner, exempelvis genom att en talare använder sitt förstaspråk i hemmet och sitt andraspråk på arbetsplatsen. Detta kan i vissa fall leda till att talaren i samtal på sitt förstaspråk om arbetsrelaterade ämnen uppvisar lexikal transfer från den yrkesmässiga domänen (Clyne 2015:112).

3.3.2. Morfologisk transfer

Morfologisk transfer föreligger när ett morfologiskt mönster överförs från ett språk till ett annat, och i ett exempel nämner Clyne (2003:77) beträffande transfer från engelska till nederländska att pluraländelsen –s används mer allmänt. I exempelvis nederländskan, nämner Clyne (ibid.), får vissa substantiv pluralmorfemet –s: *klants* i stället för den nederländska standardformen *klanten* 'kunder', och substantivet *stam* 'stjälk' får pluralformen *stams* i stället för den nederländska standardformen *stammen*.

3.3.3. Syntaktisk transfer

Syntaktisk transfer definieras av Clyne (2003) som transfer av syntaktiska regler. Denna typ av transfer exemplifieras hos Clyne (ibid.) av följande exempel:

Spanish ADJ + N used instead of N + ADJ: *la mas vieja casa* (Homeland Spanish: *la casa mas vieja*). (Clyne 2003:77)

Uttrycket *la casa mas vieja* i exemplet ovan betyder 'det äldsta huset'. Ordningen på

orden i varianten *la mas vieja casa* illustrerar hur ordföljden genom språkkontakt med engelska har förändrats så att adjektivet placeras före huvudordet i stället för efter det, vilket annars är det gängse syntaktiska mönstret i spanskan.

Det finns enligt Clyne (2003) även transfer som enligt honom kan beskrivas som semantisk-syntaktisk, och som exempel nämner han följande fall, som producerats av en talare med nederländska som förstaspråk och engelska som andraspråk:

Dutch:

Ik ga uit voor een drive

'I go out for a drive'

Homeland Dutch:

Ik gaa een auto tochtje maken

'I go a car excursion^{+DIMIN} make^{+INFIN} (second generation). (Clyne 2013:78)

I detta exempel sker dels lexikal transfer från engelskan genom ordet *drive* 'åktur; utflykt', dels syntaktisk transfer genom placeringen i satsen av ordet *drive*.

3.4. Etablerade strukturer i amerikansvenskan

Larsson m.fl. (2015) beskriver vissa språkkontaktfenomen i den amerikansvenska varieteten som *etablerade strukturer*. Larsson m.fl. (2012) konstaterar att påverkan av engelska i språkliga fenomen av samma typ förekommer hos flera talare av amerikansvenskan: "Den här typen av påverkan finner vi hos de flesta deltagare i 2011-materialet, liksom alltså i 60-talsmaterialet. Det tycks således röra sig om mer än tillfälliga inlån. Vi kan som Hasselmo [(1974)] anta att de här språkdragen är en etablerad del av den amerikansvenska varieteten (om en sådan kan antas finnas)". (Larsson m.fl. 2012:277; se även Larsson m.fl. 2015). I många fall bör inte de språkkontaktfenomen som uppträder systematiskt och inte bara hos enskilda talare, ses som direkt transfer eller lån. I stället bör de betraktas som "a kind of language change whereby a new, intermediate, system is created by a bilingual from elements from both languages" (Ameel m.fl. 2009:271).

För det första nämner Larsson m.fl. (2015) att verbet *gå* används i betydelsen 'åka'; 'resa', och för det andra nämns att prepositionen *för* används i stället för *i* i durativa

adverbial, t.ex. *för en månad* 'i en månad'. Vidare framhåller Larsson m.fl. (ibid.) att *rätt* används i betydelsen 'precis', samt att det relativa adverbet *var* används i sammanhang där standardsvenskan använder *som*, exempelvis i uttryck som *det var stan var han var född*, motsvarande standardsvenskans 'det var staden som han föddes i' (Larsson m.fl. 2015:376). I denna studie förekommer hos deltagarna exempel på etablerade språkliga drag av de typer som Larsson m.fl. (2015) beskriver, och som nämns ovan.

3.5. Varietet

I denna studie undersöks den varietet av svenska som talas av sex amerikansvenska deltagare. Beträffande *varietet* påpekar Larsson m.fl. (2015:305) att det inte finns någon allmänt vedertagen definition av detta begrepp. Samtidigt konstaterar Larsson m.fl. (ibid.) att det är användbart exempelvis då man diskuterar det språk som används vid kommunikation i en grupp, där detta språk har vissa gemensamma drag som särskiljer det från andra varieteter. Larsson m.fl. framhåller också att de inte menar att en varietet någonsin är helt homogen eller stabil. Föreliggande studie använder begreppet *varietet* i enlighet med den beskrivning som ges i Norrby & Håkansson (2007): "En variant av ett språk, t.ex. svenska, som kan hänföras till t.ex. regional, social, etnisk variation" (Norrby & Håkansson 2007:236f).

3.6. Standardsvenska och standardengelska

Begreppen *standardsvenska* och *standardengelska* används i denna studie. Dessa begrepp är problematiska, eftersom de definieras på olika sätt av olika forskare. Samtidigt är de användbara i sammanhang då jämförelser görs mellan språkliga varieteter. Angående *standardspråk* framhåller Aalberse och Muysken (2013) att eftersom studier av arvsspråk bygger på att finna någon typ av förändring, är en viktig utgångspunkt vad man betraktar som "the *base line*, the state of the language before the change took place" (Aalberse och Muysken 2013:11, kursivering i originalet). För det första kan det vara problematiskt att utgå från ett standardspråk beskrivet av lingvister, eftersom detta inte alltid återspeglar det faktiska språket; ett alternativ till detta kan vara jämförande studier, där datainsamling sker i såväl ursprungslandet som i det land talarna för närvarande befinner sig i, enligt Aalberse och Muysken (2013:11f). För det andra

nämner Aalberse och Muysken (2013) i sammanhanget att arvsspråkstalare i vissa fall lämnade ursprungslandet för flera decennier sedan. Jämförelser mellan det språk som idag talas i ursprungslandet och det språk arvsspråkstalaren producerar är då inte oproblematiska, eftersom skillnader mellan ursprungslandets talare och arvsspråkstalaren kan bero på bristen på förändringar i dennes språk i förhållande till ursprungslandets språk, snarare än på kontaktinducerade förändringar. (Aalberse och Muysken 2013:12).

SAG (1999) definierar *standardspråk* enligt följande: ”språkvariant som kan användas av alla språkbrukare utan att förknippas med någon särskild del av språkområdet och som i allmänhet uppfattas som den mest korrekta varianten.” (SAG 1999:225). I denna studie används begreppen standardsvenska och standardengelska i analogi med SAG:s (1999) definition av standardspråk.

4. Metod

I detta kapitel beskrivs först materialet, och sedan deltagare och urval. Därefter beskrivs genomförande och analys, och till sist följer en metodologisk diskussion.

4.1. Material

I denna studie undersöks transkriptioner av intervjuer av sex amerikansvenskar. Transkriptionerna har utförts av Tekstlaboratoriet i Oslo (2018). De flesta av deltagarna i projektet SVAM (2014) är antingen andra eller tredje generationens invandrare, men det finns även exempel på första generationens invandrare.

I de transkriberade intervjuerna och i samtalen beskriver deltagarna sin bakgrund och vilken roll svenska språket har spelat för dem. I avsnitt 4.2.1 – 4.2.6 nedan redogörs för respektive deltagarnas bakgrund, främst med avseende på sådant som har relevans för studien.

4.2. Deltagare och urval

De sex deltagarna i denna studie har valts ut ur ett material på 22 deltagare som intervjuades i Texas i USA under 2014 inom projektet SVAM, Svenskan i Amerika

(Larsson m.fl. 2015; SVAM 2014). Dessa 22 deltagare utgör i sin tur en delmängd av totalt 45 deltagare som mellan 2011 och 2014 intervjuades inom ramen för projektet SVAM (2014). Hela gruppen på 45 individer består förutom av Texasmaterialet även av deltagare från Minnesota. De har alla svenska som arvsspråk. Deltagarna i denna undersökning har valts ut för att det från dessa sex amerikansvenska Texas-deltagare fanns transkriptioner tillgängliga. Man skulle kunna uttrycka det som att urvalet gjorts av bekvämlighetsskäl.

De deltagare som valts ut för denna studie är födda mellan 1925 och 1999. Vid tiden för intervjuerna var deltagarna mellan 15 och 89 år gamla. En deltagare, m017, är första generationens invandrare och resterande deltagare är andra generationens invandrare. I följande avsnitt beskrivs först de sociolingvistiska variabler som undersöks hos deltagarna, och därefter beskrivs varje deltagare mer ingående.

4.2.1. Sociolingvistiska variabler

De sociolingvistiska variabler hos deltagarna som undersöks i denna studie bygger på information som hämtats från en blankett med bakgrundsinformation om deltagarna som fyllts i i samband med intervjuerna (se avsnitt 4.2). De sociolingvistiska variablerna utgörs av följande parametrar: antal föräldrar som talar/talade svenska, startålder för inläring av andraspråket, oftast använda språk, utbildningsnivå, eget yrke samt med vilka deltagarna talar svenska. I avsnitt 5.1 redovisas resultaten av denna del av undersökningen.

4.2.2. Deltagare m005

Deltagare m005 var vid tiden för datainsamlingen 89 år och han har arbetat som lantbrukare under sin yrkesverksamma tid. Han föddes i USA och växte upp hos sina svensktalande föräldrar. Han uppger att svenska, som talades i hemmet, var det språk han tillägnade sig först, samtidigt som han anser att både svenska och engelska är hans modersmål. Han nämner att han började lära sig engelska i skolan, och det är också det språk han uppger att han vid tiden för intervjuerna använder mest. Hans användning av svenska vid tiden för datainsamlingen sker i samtal med vänner, och i intervjuerna uppger han att han ibland skriver på svenska.

4.2.3. Deltagare m006

Deltagare m006 var 86 år när intervjuerna med honom ägde rum, och han berättar att han har arbetat som pilot. Under hans uppväxttid talades mestadels svenska i hemmet; båda hans föräldrar var svensktalande. I likhet med m005 säger han att svenska var det första språk han lärde sig, och att han betraktar både svenska och engelska som sina modersmål. Av bakgrundsinformationen om denne deltagare framgår inte vid vilken ålder han började lära sig engelska, men det är det språk han uppger att han föredrar och använder mest. Han talar svenska ibland med vänner i USA. Det händer att han skriver på svenska, och då rör det sig om sådant som julkort. Övrig input på svenska var vid datainsamlingstillfället bok- och tidningsläsning på svenska, och, mera sällan, svenska tv-program.

4.2.4. Deltagare f019

Deltagare f019 var 34 år vid tiden för datainsamlingen, och hon uppger att hon växte upp med en mamma som talar svenska, samt att detta språk var det som talades mest i hemmet. Deltagaren säger att hennes förstaspråk är svenska, men att hon anser att engelska är hennes modersmål. Det framgår inte av intervjun när inläringen av engelska påbörjades. Engelska är det språk hon föredrar och oftast använder. Hon talar svenska med barnen och med släktingar både i Sverige och i USA. Hon läser inte böcker på svenska; inte heller skriver hon något på detta språk. Däremot händer det att hon läser tidningar och besöker hemsidor med svensk text på Internet. Ibland ser hon på svenskspråkiga tv-program.

4.2.5. Deltagare f001

Deltagare f001 var 15 år vid tiden för intervjuerna. Hon har en svensktalande mamma. Hon uppger att hennes förstaspråk är engelska, och att hon betraktar detta språk som sitt modersmål. Det framgår inte av intervjuformuläret vilket språk som talades i hennes hem under hennes uppväxttid. Hon säger också att engelska är det språk hon använder mest, och att språk nummer två för hennes del är svenska. Vidare berättar hon att hon talar

svenska varje dag med sina vänner i USA. Det förekommer också att hon ibland läser tidningar, men inte böcker, på svenska. Hon besöker inte hemsidor på Internet skrivna på svenska, och hon skriver inte på svenska.

4.2.6. Deltagare m015

Deltagare m015 var 84 år då han intervjuades för SVAM-projektet, och även han är född i USA. Deltagaren har arbetat som lantbrukare, och han uppger att svenska är hans först inlärd språk. Han anser svenska vara hans modersmål, och han säger att engelska är hans språk nummer två. Båda föräldrarna talade svenska i hemmet, och han började med engelska i samband med skolstarten. Svenska är det språk denne deltagare använder mest, men samtidigt berättar han att han föredrar engelska. Av intervjuformuläret framgår inte om deltagaren talar svenska i några sammanhang i det skede då intervjun görs med honom. Han uppger att han nästan aldrig skriver på svenska, och att han aldrig läser böcker på svenska. Det framgår inte av intervju svaren om denne deltagare läser andra typer av texter på svenska, inte heller om han ser på svenska tv-program.

4.2.7. Deltagare m017

Deltagare m017 var 87 år när han blev intervjuad, och han berättar att han är född i Frankrike. Båda föräldrarna var infödda svenskar och man talade under hans uppväxttid svenska i hemmet. Han anser trots detta att hans modersmål är franska. M017 bodde i Frankrike under sina första 12 levnadsår. Från det att han var 12 tills han var 19 år bodde han i Sverige. Som ung vuxen bodde han i två år i Argentina, och han kom som 22-åring till USA, där han arbetade som ingenjör. Språk nummer två anger han vara spanska, och som sitt tredje språk uppger han svenska. Engelska är hans fjärde språk, och han började lära sig detta språk i svensk skola. Vid tiden för intervjun är engelska det språk han använder mest, även om han föredrar franska, och han nämner i intervjun att han talar svenska varje dag. Han lever ihop med en svensk, men talar inte svenska med sina barn. Däremot talar han svenska med släktingar i såväl USA som i Sverige, samt med vänner i USA. Han skriver inte på svenska, men läser ibland böcker och tidningar på svenska, samt tittar ibland på svenska tv-kanaler och besöker hemsidor skrivna på svenska.

4.3. Genomförande

Transkriptionerna av deltagarnas tal har studerats genom att ett antal av deltagarnas amerikansvenska särdrag har undersökts utifrån ett urval av Clynes (2003) transfertyper: semantisk, morfologisk och syntaktisk transfer. Förutom de nämnda transfertyperna undersöks vissa i amerikansvenskan etablerade språkkontaktfenomen (Larsson m.fl. 2015).

Datinsamlingen under åren 2011 - 2014 gjordes genom att deltagarna deltog i intervjuer där de talade ganska fritt om olika ämnen, exempelvis sitt förhållande till svenska språket, sitt svenska ursprung, sin barndom och sitt liv i Amerika. Deltagarna fick även fylla i ett formulär med frågor som rör deras bakgrund. Intervjuerna, formulären och input i form av bilder ger sammantaget en bild av deltagarnas flerspråkighetssituation, så att man kan undersöka amerikansvenskarnas språkbruk ur bland annat lingvistiskt, sociolingvistiskt och dialektalt perspektiv (Larsson m.fl. 2015).

Som ett led i insamlandet av information om deltagarnas förmåga att tala svenska har deltagarna med egna ord fått beskriva händelseförloppet i en tecknad bildserie som saknar text. Deltagarna har även fått se bilder på föremål, som de ombetts beskriva utseendet på. Föremålen har visats parvis, i olika färger, varefter ett av föremålen i varje par har tagits bort. Deltagarna har beskrivit föremålen och deras färger samt skeendet. Genom dessa mer styrda uppgifter kan bland annat deltagarnas kongruensböjning av adjektiv samt substantivböjning studeras.

Med utgångspunkt i urvalet (se avsnitt 4.2) beskrivs förekomsterna av transfer och övriga språkkontaktfenomen. Förekomsterna beskrivs genom att strukturer som deltagarna producerar jämförs med standardsvenska och standardengelska motsvarigheter. Följande förkortningar används:

Am.sv.: amerikansvenska

St.eng.: standardengelska

St.sv.: standardsvenska

m005: Deltagare m005 (och motsvarande beteckningar för övriga deltagare)

4.4. Analys

I kapitel 5 redovisas resultaten inledningsvis med tabell 1, som redogör för sociolingvistiska bakgrundsfaktorer hos deltagarna i studien. Vidare redovisas resultaten genom att de av deltagarnas yttranden som identifieras som avvikande från standardsvenskan jämförs med motsvarande strukturer dels i standardsvenskan, dels i standardengelskan. För att beräkna andelen av de undersökta transfertyperna respektive etablerade språkkontaktfenomenen i förhållande till de sex deltagarnas totala användning av ord, har för varje deltagare gjorts en kalkyl som visar hur omfattande produktionen av de undersökta språkkontaktfenomenen är hos deltagarna. En sammanställning av denna beräkning finns i bilaga 1.

I tabell 2 – 4 i kapitel 5 finns redovisningar av antalet förekomster av semantisk, morfologisk och syntaktisk transfer, och i tabell 5 redovisas antalet förekomster av etablerade strukturer.

4.5. Metodologisk diskussion

Det material som undersöks består endast av transkriptioner av tal, och inte av ljudupptagningar av deltagarna. Studium av sådana ljudupptagningar skulle ha kunnat ge möjligheter att studera fler transfertyper, exempelvis fonologisk transfer.

Undersökningen har avgränsats till att endast omfatta sådana ord och uttryck som kan kategoriseras som semantisk, morfologisk eller syntaktisk transfer. Undersökningen omfattar inte lexikal transfer, trots att denna typ av språkkontaktfenomen utgör en betydande del av de kontaktfenomen som förekommer hos andraspråks- och arvsspråkstalare (Clyne 2003; Boas 2009; Larsson m.fl. 2015). Samtidigt medger inte uppsatsens omfång undersökning av fler transfertyper. Det hade sannolikt gett en mer allsidig bild av de språkliga kontaktfenomenen i materialet om även lexikal transfer hade studerats, och i en mer omfattande studie skulle fler transfertyper med fördel kunna inkluderas i undersökningen.

I den bakgrundsinformation som fyllts i under intervjuerna med deltagarna saknas data av vissa typer för några av dem, och dessa data är svåra att komplettera i efterhand. För en del av deltagarna saknas därför information som kanske hade kunnat ge bättre

vägledning vid tolkningen av resultaten, som exempelvis vilket eller vilka språk som talades i hemmet. Information om i vilken utsträckning svenska, i såväl produktiv som receptiv bemärkelse, förekom i deltagarens tillvaro vid tiden för intervjuerna saknas också i bakgrundsinformationerna för några deltagare. Även om det inte är möjligt att dra några säkra slutsatser om orsaker till de språkliga fenomen deltagarna producerar, skulle fler ledtrådar till möjliga förklaringar i bakgrundsinformationerna sannolikt ha kunnat ge en mer sammansatt bild av varje deltagares språkliga situation. Naturligtvis är det inte alltid möjligt att i intervjuer med deltagare få svar på alla de frågor som ställs, och det blir då nödvändigt att förhålla sig till det som finns tillgängligt, och presentera resultaten utifrån detta.

Ett annat problem har att göra med hur bakgrundsinformationerna om deltagarnas första- och andraspråk samlats in; den har gjorts genom att deltagarna själva får berätta vilket som är deras förstaspråk och vilket språk de betraktar som sitt modersmål. Deltagaren f019 berättar exempelvis att svenska är hennes förstaspråk, men samtidigt hävdar hon att engelska är hennes modersmål. Vidare berättar deltagaren m017 att han är född i Frankrike, men att båda föräldrarna talade svenska i hemmet under hans uppväxttid. Franska anser han trots detta vara hans förstaspråk. Att under sådana omständigheter, med uppgifter som möjligen kan ses som motstridiga och ibland svårtolkade, dra slutsatser om möjliga orsaker till språkkontaktfenomen blir en komplex uppgift, eftersom det är troligt att deltagarna lägger in olika tolkningar av begrepp som modersmål, förstaspråk, andraspråk, etc. Vissa kanske menar att deras förstaspråk är deras först inlärd språk, medan andra kanske menar att det är det språk de anser vara deras starkaste.

Även om vissa uppgifter är ganska styrda genomför deltagarna uppgifterna på olika sätt och med varierade antal ord, något som gör det problematiskt att göra jämförelser beträffande språkkontaktfenomen i deltagarnas tal. Medan exempelvis m006 producerar 8293 ord har f001 endast producerat 1480 ord. Naturligtvis medför detta att jämförelserna av antalet fall av transfer respektive etablerade strukturer inte utan vidare kan göras.

Antalet ord som ingår i vart och ett av de studerade språkliga fenomenen hos deltagarna varierar också, vilket medför svårigheter att beräkna dessa i förhållande till det totala antalet ord. För att ändå åstadkomma ett närmevärde och på så sätt få en

uppfattning om storleksordningen, har en beräkning gjorts av antalet transferförekomster respektive antalet etablerade strukturer hos deltagarna, i förhållande till det totala antalet ord (se bilaga 1).

De exempel ur materialet som redovisas i resultatdelen har i många fall en stavning som avviker från gängse svenska stavningsregler, vilket beror på att exemplen hämtats ur transkriptioner av deltagarnas tal. Detta innebär att det i vissa fall föreligger risk för missuppfattningar vid tolkning av transkriptionerna, och det kan i sin tur leda till problem med att kategorisera vissa yttranden. Hade det funnits möjlighet att både lyssna till inspelningar och att samtidigt läsa transkriptionerna hade risken för missuppfattningar beträffande innehållet i deltagarnas yttranden sannolikt minskat.

I nästa kapitel redovisas resultaten av undersökningen.

5. Resultat

I detta kapitel presenteras först en sammanställning över de sociolingvistiska bakgrundsfaktorer deltagarna uppger i intervjuerna. Därefter redovisas de fall av transfer (Clyne 2003) som undersöks hos deltagarna. Därefter redovisas förekomster av sådana språkliga fenomen som av Larsson m.fl. (2015) beskrivs som etablerade språkliga strukturer i amerikansvenskan.

5.1. Sociolingvistiska bakgrundsfaktorer

I tabell 1 nedan redovisas de självrapporterade uppgifter deltagarna uppger i bakgrundsinformationen. För några av deltagarna saknas viss information. Detta markeras med ett frågetecken. I vissa fall är informationen osäker, vilket markeras med ett frågetecken efter informationen.

Tabell 1. Sociolingvistiska bakgrundsfaktorer

Deltagare	m005	m006	f019	f001	m015	m017
antal föräldrar som talar/talade svenska	2	2	1	1	2	2
Startålder L2	7?	?	?	7?	?	?
oftast använda språk	eng.	eng.	eng.	eng.	sv.	eng.
utbildningsnivå	grundsk.?	eftergy.utb	univ.?	stud.fortf.	grundsk.?	eftergy.utb.
eget yrke	lantbruk.	pilot	?	stud.	lantbruk.	ingenjör
talat svenska med	vänner	vänner	barn och släkt varje dag	vänner varje dag	?	partner, släkt och vänner varje dag

Tabellen ovan visar att de sociolingvistiska faktorerna varierar mellan deltagarna. Deltagarna f019 och f001 har en mor med svenska som förstaspråk, medan de fyra övriga har två föräldrar med detta förstaspråk.

Startålder för inläring av andraspråket är en faktor som inte framgår av intervjuformulären för alla deltagare, men det är i alla fall två, m005 och f001, som uppger att de började lära sig engelska i samband med skolstarten. För tre av deltagarna, f001, f019 och m015, framgår inte vilken utbildningsnivå de har, och för f001 gäller att hon fortfarande studerade vid tiden för intervjun.

Fem av deltagarna uppger att engelska är det språk de oftast använder, medan en av dem, m015, uppger svenska som det mest använda språket. Deltagarnas användning av svenska varierar; medan exempelvis m005 och m006 endast talar svenska med vänner, talar m017 svenska varje dag med såväl partner som släkt och vänner. Även f001 och m015 talar svenska dagligen.

5.2. Transfer

I följande avsnitt redogörs för transfer i transkriptionerna av talet hos studiens sex deltagare; först semantisk, därefter morfologisk och slutligen syntaktisk transfer. Studiens deltagare producerar sammanlagt 125 yttranden som kategoriseras som antingen transfer eller etablerade strukturer (se bilaga 1). Alla deltagare uppvisar fler fall av transfer än av etablerade strukturer, även om skillnaderna mellan antalet fall av transfer respektive etablerade strukturer är olika stora hos deltagarna.

5.2.1. Semantisk transfer

Deltagarna i studien producerar sammanlagt 46 yttranden med exempel som kategoriseras som semantisk transfer. I bilaga 2 redovisas samtliga fall av denna typ av transfer.

Tabell 2. Sammanställning av förekomster av semantisk transfer

Deltagare	m005	m006	f019	f001	m015	m017	S:a
verb	9	1	0	0	0	0	10
partikelverb	5	1	1	2	0	0	9
adverb/ adverbial	10	8	0	2	1	0	21
prepositioner	2	0	0	1	1	0	4
substantiv	0	1	0	0	1	0	2
S:a	26	11	1	5	3	0	46

Av tabell 2 framgår att flest fall av semantisk transfer produceras av m005, som uppvisar 26 yttranden av denna typ. Näst flest produceras av m006 med elva fall. Deltagaren f001 producerar fem, m015 tre och f019 ett fall av semantisk transfer. Deltagaren m017 uppvisar inget fall av semantisk transfer.

Hos m005, f001 och m015 förekommer semantisk transfer beträffande prepositioner. Deltagaren m005 producerar tio yttranden där användningen av prepositioner kan sägas ha influerats av engelskan. Ett exempel finns i uttrycket i (1):

(1) Inf. m005 ja stannade med dåmm

St.sv. jag bodde hos dem; St.eng. I stayed with them

Am.sv. ja stannade med dåmm

Yttrandet (1) hos m005, *stannade med* 'bodde hos', innehåller en preposition som tycks ha påverkats av engelskans *stayed with* 'bodde hos'; här finns för övrigt även lexikal påverkan från det engelska verbet *stay*, som kan översättas med såväl *bo* som *stanna*.

Det finns fler exempel på semantisk transfer när det gäller prepositioner. Även i adverbialen *innte förr enn vecka* 'inte på en vecka', jämför engelskans *not for a week*, finns påverkan av den engelska prepositionen. Vidare finns i två nominalfraser med influens från engelskan: *fyra båcksar av kläder* 'fyra lådor med kläder' och *barnbarnet av emigrerare* 'barnbarn till emigranter', där påverkan tycks ha skett från den engelska prepositionen *of*.

Intressant är även uttrycket *taor dåmm på supRajs* 'tar dem med överraskning', som produceras av m015; detta har en engelsk motsvarighet i idiomet *take them by surprise*. Valet av prepositionen *på* i det uttryck m015 producerar här skulle möjligen kunna tyda på en mer generaliserad användning av prepositionen *på*.

Vissa verb som i engelskan är partikelverb, till exempel *save up* 'spara' och *take (a week) off* 'ta (en vecka) ledigt', tycks påverka vissa verbfraser hos m005, som producerar yttrandena *jao tog åv ifrånn mitt arrbete* 'jag tog ledigt från mitt arbete' och *jao spaorade åpp ett förr två år* 'jag sparade den [semestern] i två år'. De engelska partiklarna, prepositionerna *up* och *off*, tycks här påverka här de uttryck m005 producerar. Som jämförelse med dessa konstruktioner med partikelverb kan nämnas att det vid två tillfällen produceras yttranden där standardsvenskan kräver en konstruktion med partikel, men där denna partikel utesluts av deltagaren: m005 säger vid ett tillfälle *tjenner ni N8?* 'känner ni till N8?' och f019 producerar vid ett annat tillfälle strukturen *ser intresserat* vilket i standardsvenskan uttrycks med partikel: 'ser intresserad ut'.

Även verb utan partiklar förekommer i kategorin semantisk transfer, och de produceras största delen av m005: ett par exempel är *taola mej* 'berätta för mig' och *allt va de tog* 'allt som behövdes'. Verbet *taola* har en semantisk överensstämmelse med

engelskans *tell*, 'berätta' och *de tog* har en motsvarande överensstämmelse med *it took* 'det behövdes'.

Hos två av deltagarna, m005 och m006, finns sammanlagt elva yttranden där prepositionen *i* placeras före årtal i tidsadverbial. Ett av dem är *i nittansjuttifem* 'nittonhundrasjuttiofem', som produceras av m006. Endast i två fall i materialet i denna studie finns yttranden av standardsvensk typ med årtalsangivelser utan preposition.

5.2.2. Morfologisk transfer

I detta avsnitt redogörs för de förekomster av morfologisk transfer som finns i materialet.

Tabell 3. Sammanställning av förekomster av morfologisk transfer

Deltagare	m005	m006	f019	f001	m015	m017	S:a
adjektiv	2	1	3	8	0	0	14
substantiv	0	0	10	0	0	0	10
S:a	2	1	13	8	0	0	24

För en sammanställning av samtliga förekomster av morfologisk transfer, se bilaga 3. Deltagarna i denna studie producerar sammanlagt 24 fall som kategoriseras som morfologisk transfer. Här framstår det förhållandevis stora antalet förekomster hos f019 som särskilt intressant. Hon är den enda som producerar yttranden med morfologisk transfer hos substantiv. Även hos f001 finns ett jämförelsevis högt antal fall av morfologisk transfer, men hos henne är det främst adjektivmorfologin som berörs.

I materialet finns nominalfraser med adjektiv och substantiv, där morfologisk transfer förekommer. Adjektivens kongruensböjning och substantivens jämfört med standardsvenskan avvikande morfologi exemplifieras i (2) – (5).

I (2) producerar f019 ett uttryck med adjektiv och substantiv:

(2) Inf. f019 denn brun orm

St.sv. den bruna ormen; St.eng. the brown snake

Am.sv. denn brun orm

I standardsvenskan utgörs strukturer med substantiv föregångna av adjektivattribut av en inledande bestämd artikel, *den*, följt av ett adjektiv med ett morfem som bildar böjning med exempelvis *-a*, som i *bruna*. Detta adjektiv följs i sin tur av ett substantiv med morfemet *-en*, som bildar bestämd form: *ormen*. Strukturen i f019:s yttrande i (2) överensstämmer snarare med den standardengelska strukturen, som består av bestämd artikel, oböjt adjektivattribut och oböjt huvudord: *the brown snake*.

Som jämförelse kan nämnas att deltagare f019 även producerar ett yttrande där adjektivet kongruensböjs på ett sätt som överensstämmer med standardsvenskan, medan substantivet har obestämd form: *denn gråa orm* 'den gråa ormen'. I detta fall kategoriseras den oböjda formen av substantiven som transfer, då formen på dessa substantiv snarare överensstämmer med engelskans form utan böjningsmorfem för bestämdhet, än med svenskans böjda substantiv.

Hos tre av deltagarna förekommer strukturer som avviker från den standardsvenska böjningen genom att adjektiven inte kongruensböjs före substantiv i obestämd form. Ett exempel finns hos f019:

(3) Inf. f019 ett gröan egg

St.sv. ett grönt ägg; St.eng. a green egg

Am.sv. ett gröan egg

Böjningen i (3) avviker från den standardsvenska genom att adjektivet *gröan* 'grön' inte är kongruensböjt efter huvudordet *egg* 'ägg'. Deltagaren f019 uppvisar ytterligare två fall av samma typ. Hos såväl m005 som hos m006 finns en struktur av denna typ.

I sammanhanget kan nämnas att en variant som inte kategoriseras som morfologisk transfer, men som förekommer hos flera av deltagarna, är fraser av typerna *enn gröen hus* 'ett grönt hus', respektive *ett gråa orm* 'en grå orm', där deltagarna skapar yttranden med annat genus på substantiven än det som standardsvenskan har på dessa substantiv.

De böjer sedan i vissa fall adjektiven efter det genus de tillämpar på respektive substantiv. Strukturer av dessa typer förekommer fem gånger hos m005, två gånger hos m006 och en gång hos f019. En översikt över dessa exempel finns i bilaga 6.

Ännu en variant på morfologisk transfer som förekommer hos tre av deltagarna utgörs av strukturer där adjektiven i predikativ ställning kongruensböjs på avvikande sätt jämfört med standardsvenskan. Hos deltagaren f001 finns följande exempel:

(4) Inf. f001 två glas (...) e grön å blå

St.sv. två glas är gröna och blåa; St.eng. two glasses are green and blue

Am.sv. två glas (...) e grön å blå

Sammantaget finns det i materialet fem exempel på uttryck där adjektivens form har likheter med engelsk morfologi, där adjektiv inte kongruensböjs. Detta förekommer en gång hos m006 och fyra gånger hos f001. En sammanställning av dessa förekomster finns i bilaga 3.

Som en jämförelse kan nämnas att det även i denna typ av strukturer förekommer varianter där deltagarna böjer adjektiven, dock på avvikande sätt jämfört med standardsvenskan; hos m006 förekommer exempelvis *en kydde som e blått* 'en kudde som är blå'. Exempel av denna typ finns i bilaga 7.

En deltagare, m006, beskriver vid ett tillfälle en händelse som tilldrar sig under 1930-talet. Han använder då prepositionen *i* följt av ett ord för ett årtionde, samt lägger sist i ordet för årtiondet ett morfem som närmast för tankarna till en typ av morfem som används på svenska substantiv i bestämd form, *-det*:

(5) Inf. m006 nä jao va ban (...) i nittåntrettidet

St.sv. på nittonhundra-trettio-talet; St.eng. in the nineteen-thirties

Am.sv. nä jao va ban (...) i nittåntrettidet

Deltagaren m006 producerar i (5) strukturen *i nittontrettidet* 'på nittonhundra-trettio-talet'. I standardengelskan används morfemet *-ies* i slutet på ett ord som uttrycker årtionde,

som till exempel i *the nineteen-thirties*, medan standardsvenskan uttrycker detta med bestämd form singular på substantivet *-talet*. I detta sammanhang, där man i standardsvenskan använder prepositionen *på*, använder m005 prepositionen *i*, vilket gör uttrycket mer likt standardengelskans *in the nineteen-thirties*.

5.2.3. Syntaktisk transfer

Detta avsnitt redogör för yttranden med sådana förekomster som här kategoriseras som syntaktisk transfer. I tabell 4 redovisas de fall i materialet som kategoriseras som syntaktisk transfer:

Tabell 4. Sammanställning av förekomster av syntaktisk transfer

Deltagare	m005	m006	f019	f001	m015	m017	S:a
XSV-ordföljd	3	5	4	0	0	0	12
VP-ellips	0	1	0	0	0	0	1
Avvik. adj.-adv.-plac.	2	1	0	0	0	0	3
Brott mot plats-hållar-tvånget	0	0	1	0	0	0	1
S:a	5	7	5	0	0	0	17

Av tabell 4 framgår att tre av deltagarna producerar sammanlagt 17 fall av syntaktisk transfer; m006 i sju fall och m005 och f019 i fem fall vardera.

Hos några av deltagarna finns strukturer med adverbial + nominalfras + verb, där standardsvenskan har strukturen adverbial + verb + nominalfras. Alla de tre deltagarna m005, m006 och f019 uppvisar exempel på detta; m005 i tre fall, m006 i fem fall och f019 i fyra fall. I (6) placeras subjektet före det finita verbet i en sats som inleds med adverbial:

(6) Inf. m006 neR vi bodde ij Åsslå dåo vi jick

St.sv. när vi bodde i Oslo då åkte vi; St.eng. when we stayed in Oslo we went

Am.sv. neR vi bodde ij Åsslå dåo vi jick

I (6) bryter deltagaren m006 mot standardsvenskans V2-regel, enligt vilken det finita verbet placeras på andra plats i en huvudsats. I yttrandet i (6) finns en struktur med två tidsadverbial följda av subjekt och verb: *neR vi bodde ij Åsslå dåo vi jick* 'när vi bodde i Oslo då åkte vi'. Denna struktur har närmare överensstämmelse med den engelska ordföljden, där adverbial följs av först subjekt och sedan verb. Liknande strukturer finns hos m005 och f019: *nu denn gula kåppen föRRsvann* 'nu försvann den gula koppen' respektive *nårr vi ska tjöpa grejer från söplajeRs mamma pratade bara svenska* 'när vi skulle köpa grejer från leverantören pratade mamma bara svenska'.

Strukturer som avviker från standardsvenskan återfinns hos deltagaren f019 i två fall i huvudsatser som inleds med *kanske*. I dessa satser infogar f019 satsadverbet *inte* på positioner i satsen som avviker från dem man vanligen ser i standardsvenskan, då de placeras efter det finita verbet: *kanntsje jag behöveR innte* 'kanske jag inte behöver' respektive *kanntsje honn tycker inte åmm* 'kanske hon inte tycker om'. Om satsadverbet *inte* i standardsvenskan infogas i en huvudsats inledd av *kanske* placeras detta satsadverb efter både verbet och subjektet om V+NP-ordföljd används, alternativt efter subjektet men före verbet, om NP+V-ordföljd används.

I (7) finns ett exempel på VP-ellips, producerat av m006:

(7) Inf. m006 när vi jör

St.sv. när vi gör det; St.eng. when we do

Am.sv. när vi jör

Frasen *when we do* är en standardspråksenlig struktur i engelskan, medan standardsvenskan kräver en VP-anafor, *det*, med pro-verbet *göra*, något som uppmärksammas i Larsson m.fl. (2015:378). Formen hos den standardsvenska konstruktionen *när vi gör det* motsvaras i standardengelskan av *when we do*, en fras där ingen motsvarighet till svenskans VP-anafor förekommer. Funktionen hos *jör* i m006:s

ytrande *när vi gör* motsvarar den standardsvenska frasen *gör det*.

I svensk syntax finns ett fenomen som av Hammarberg och Viberg (1979) benämns *platshållartvång*, det vill säga att platsen för subjekt i en sats under ett antal olika omständigheter behöver fyllas. Bland annat manifesteras platshållartvånget i frågeordsinledda bisatser. Hammarberg och Viberg beskriver funktionen hos denna typ av strukturer och framhåller att *som* är en renodlad platshållare, som inskjuts i frågeordsinledda bisatser då frågeordet är subjekt, och man inte enbart på ordföljden kan särskilja bisatsen från en direkt, till lyssnaren riktad fråga (Hammarberg och Viberg 1979:11). Deltagaren f019 producerar vid ett tillfälle en struktur som avviker från den standardsvenska genom att *som* utelämnas:

(8) Inf. f019 vet innte vad händer

St.sv. vet inte vad som händer; St.eng. do not know what happens]

Am.sv. vet innte vad händer

Deltagaren f019 producerar i (8) ett ytrande vars struktur överensstämmer med standardengelskans, där subjektsplassen inte fylls i den indirekta frågesatsen.

En struktur hos m006 med subjekt, adverb och verb har en ordföljd som avviker från den standardsvenska, genom att adverbet placeras före det finita verbet i huvudsats:

(9) Inf. m006 di åckså hade ståora femillje

St.sv. de hade också stora familjer; St.eng. they also had big families

Am.sv. di åckså hade ståora femillje

I studiens material förekommer i två fall yttranden med ordföljden nominalfras + adverb + verb + nominalfras, bland annat hos m006 i exempel 9: *di åckså hade ståora femillje 'de hade också stora familjer.'* Strukturen i detta uttryck har en motsvarighet i standardengelskans ordföljd: nominalfras + adverb + verb + nominalfras: they *also had big families*. Deltagare m006 placerar adverbet för det finita verbet även i yttrandet *mamma alltid skreiv ti mäj på svenska 'mamma skrev alltid till mig på svenska'.*

Deltagaren m005 berättar om sina studier och även han producerar då ett yttrande där adverbet placeras före det finita verbet: *ja åckså tog svenska i junivöRsitetet 'jag studerade också svenska på universitetet'.*

En sammanställning över samtliga 17 fall av syntaktisk transfer finns i bilaga 4.

5.3. Etablerade strukturer

I detta avsnitt redovisas uttryck som kategoriseras som etablerade strukturer i amerikansvenskan (Larsson m.fl. 2015). I bilaga 5 redovisas samtliga exempel i denna kategori som förekommer i materialet.

Tabell 5. Sammanställning av förekomster av etablerade strukturer i materialet.

Del- tagare	m005	m006	f019	f001	m015	m017	<i>S:a</i>
Antal före- koms- ter	23	10	2	1	2	0	38

Av sammanställningen i tabell 5 framgår att deltagare m005 med sina 23 exempel producerar flest exempel i kategorin etablerade strukturer, medan m006 producerar tio och f019 och m015 två exempel vardera i denna kategori. F001, slutligen, producerar ett exempel i denna kategori. Användningen av *gå* i betydelsen 'åka', 'resa' är hos studiens deltagare den vanligaste typen i kategorin etablerade strukturer.

Strukturer med *gå* i olika böjningar produceras av alla utom en deltagare. Ett av dessa exempel finns hos f019:

(10) Inf. f019 går (...) med bilen

St.sv. åker med bilen; St.eng. goes by car

Am.sv. hann bara går (...) med bilen

I arvsspråk kan förenklingar ske i verbens semantik, då vissa av dem i amerikansvenskan har fått ett utvidgat användningsområde. Beträffande verbet *gå* påpekar Larsson m.fl.

(2015): ”With few exceptions, the speakers in the recordings we have examined say that they *går till Sverige*, ’go to Sweden’ where Standard Swedish would use *åka* ’go’, *fara* ’go’ or *resa* ’travel’ when the transportation is not by foot” (Larsson m.fl. 2015:376). Uttryck där *gå* har ett utvidgat användningsområde förekommer i 22 fall hos deltagarna i denna studie. Verbet *gå* används av deltagarna i yttranden där man i standardsvenskan skulle använda ett annat förflyttningsverb som *åka* eller *resa*, eller något annat mer preciserande verb som uttrycker att förflyttningen inte sker till fots. Preteritumformen *jick/jeck* är vanligast förekommande av böjningarna av *gå* hos deltagarna, då det hos m005 finns 15 och hos m006 tre förekomster av denna form. Deltagaren f001 använder presensformen *går* en gång och f019 använder den två gånger. Preteritumformen *jick* används av m015 vid två tillfällen.

Den typ av uttryck som i studiens material är den näst vanligaste av de etablerade strukturerna är *för* + nominalfraser som uttrycker tid, det vill säga durativa adverbial, som i standardsvenskan skulle konstrueras med prepositionen *i* + en nominalfras som uttrycker tid. Tre av deltagarna producerar sammanlagt 14 exempel av detta slag. Ett av dem redovisas i (11):

(11) Inf. f019 förr enn månad

St.sv. i en månad; St.eng. for a month

Am.sv. pappa pratade enngeska (...) förr enn månad

Tidsuttrycket i (11), samt övriga yttranden med *för* följt av nominalfraser som uttrycker tid, har prepositionen *för* som gemensam nämnare, medan substantiven varierar; *dagar*, *vecka/veckor*, *månad* och *år* är alla involverade. Deltagarna m005 och m006 producerar sex respektive sju yttranden av denna typ, medan f019 endast producerar ett sådant yttrande. Hos övriga deltagare återfinns inga förekomster av denna typ. Det finns hos studiens deltagare inga förekomster av standardspråklig typ med *i* + tid; däremot förekommer ett mindre antal adverbial med durativ innebörd utan preposition.

Deltagaren m005 berättar bland annat att det fanns många som bedrev jordbruk i hans hemtrakter, och då producerar han yttrandet *rett här i kring*:

(12) Inf. m005 rett härikring

St.sv. precis i närheten; St.eng. right hereabouts

Am.sv. rett härikring i N4 va möcke sånt

Deltagarens yttrande i (12), *rett härikring* 'precis i närheten' är närmast jämförbart med engelskans *right hereabouts*.

I (13) ersätter deltagaren m005 relativpronomenet *som* med ett relativt adverb, *var*:

(13) Inf. m005 ti N3 vaR menn moR komm ifrån

St.sv. till N3 som min mor kom ifrån; St.eng. to N3 where my mother came from

Am.sv. ti N3 vaR menn moR komm ifrån

I det undersökta materialet förekommer två exempel på denna typ av struktur. Båda exemplen produceras av m005. I standardsvenskan inleds relativsatsen *som min mor kom ifrån* med relativpronomenet *som*, medan den standardengelska motsvarigheten inleds med *where*, ett relativt adverb. Deltagaren m005 producerar strukturen *vaR menn moR komm ifrån* 'som min mor kom ifrån'. När samma deltagare berättar om en resa producerar han en annan, liknande struktur: *vi såog djulRinn där vaR di haoR denn* 'vi såg juvelerna där de har dem'.

6. Diskussion

I detta kapitel sammanfattas först resultaten med utgångspunkt i de frågeställningar som presenteras i kapitel 2. Därefter diskuteras förekomsterna av transfer hos deltagarna i studien ur kognitiva aspekter. Dessa aspekter har tidigare studerats av Ellis (1990; 1994) och av Faerch och Kasper (1987). Även sociolingvistiska aspekter av arvsspråk diskuteras i detta sammanhang; aspekter som även har studerats av bland andra Aalberse och Muysken (2013). I avsnittet därefter behandlas etablerade strukturer (Larsson m.fl. 2012; Larsson m.fl. 2015), och i det avslutande avsnittet ges några förslag till framtida forskning.

6.1. Sammanfattning av studiens resultat

Enligt Ellis (2000) kan transfer ske på skilda språkliga nivåer, till exempel när det gäller syntax, morfologi och semantik, och ett av syftena med denna studie är att undersöka i vilken mån transfer förekommer på dessa nivåer i materialet. Resultaten av undersökningen visar att det i materialet förekommer 87 fall av de undersökta typerna av transfer. Förekomsterna av transfer är ojämnt fördelade mellan deltagarna, då den deltagare som uppvisar flest exempel på transfer, m005, producerar 33 fall, medan en av deltagarna, m017, inte uppvisar några förekomster av detta slag. Det finns sammantaget hos deltagarna i denna studie 23 fall av morfologisk transfer, vilket är hälften så många fall som av semantisk transfer, men något fler än i kategorin syntaktisk transfer, där det finns sammanlagt 17 fall. (Se även bilaga 1.)

Vidare är syftet med denna studie att studera sociolingvistiska faktorer hos deltagarna med avseende på transfer. Resultaten av denna undersökning visar att det gemensamma för deltagarna är att de tillägnade sig svenska under barndomen. I flera andra avseenden finns tydliga skillnader hos deltagarna beträffande de sociala kontexter arvsspråket svenska används i vid tidpunkten för intervjuerna. Samtidigt som det finns vissa deltagare som vid tiden för intervjuerna uppger att de ofta talar och hör svenska i olika situationer, exempelvis i samtal med familj, släktingar och vänner, finns det andra som kan antas tala och höra svenska mer sällan, eftersom de uppger att de endast talar svenska med vänner. Transfer diskuteras ur såväl kognitiva som sociolingvistiska aspekter i avsnitt 6.2.

Ytterligare ett syfte med denna studie är att undersöka förekomsten av etablerade strukturer hos studiens deltagare (Se även Larsson m.fl. (2015), Ameel m.fl. (2009)). Resultaten visar att alla deltagare utom m017 producerar yttranden i denna kategori. Flest fall av etablerade strukturer produceras av m005 med 23 fall, medan m006 producerar 10. Deltagarna f019 och m015 producerar två fall vardera, och f001 ett fall i denna kategori. De etablerade strukturerna diskuteras i avsnitt 6.3.

6.2. Transfer i studiens material

I följande avsnitt diskuteras de tre typer av transfer som undersöks, det vill säga semantisk, morfologisk och syntaktisk transfer.

6.2.1. Semantisk transfer

Grosjean (1989:4) framhåller att tvåspråkiga personer inte är två enspråkiga i en person, vilket såväl transferfenomen som bruk av etablerade strukturer hos denna studies deltagare visar, då deltagarna producerar yttranden där inslagen av både svenska och engelska språkliga element fyller en kommunikativ funktion för att åstadkomma begripliga yttranden. I avsnitt 6.2 och 6.3 diskuteras ett antal av dessa typer av yttranden, producerade av deltagarna i denna undersökning.

I detta avsnitt diskuteras förekomsten av transfer hos deltagarna, och hur denna påverkas av deras respektive sociolingvistiska bakgrunder. Diskussionen utgår till viss del från domänteorin (Fishman 1965; 1972a). Dessutom utgår diskussionen om transferfenomen i materialet från kognitiva aspekter.

Som bakgrundsinformation om deltagarna i denna undersökning visar är det i mer privata domäner som i familjen, med släktingar och vänner som studiens deltagare talar arvsspråket svenska. Detta överensstämmer med de resultat Boas (2009), presenterar, det vill säga att arvsspråket, vilket i Boas (ibid.) studie är tyska, endast talas i dessa mer privata kontexter. Även Aalberse och Muysken (2013) framhåller som en av de faktorer som utmärker arvsspråk att detta främst talas i privata sammanhang.

För alla deltagare utom m015 finns information om i vilka situationer de talar svenska vid den tidpunkt då intervjuerna gjordes. Av denna information kan utläsas att två av deltagarna endast talar svenska med vänner, vilket skulle kunna innebära att de inte talar svenska så ofta, medan f019, f001 och m017 enligt egen utsago talar svenska varje dag, och dessutom, när det gäller f019 och m017, med flera olika personer, vilket troligen betyder att de i flera olika sociala kontexter får tillfälle att höra och tala svenska. För övrigt, som Rydenvald (2014a) framhåller, talar människor under uppväxttiden i olika hög grad samma språk som föräldrarna i hemmet, något som också kan inverka på graden av behärskning av arvsspråket.

Som resultaten visar förekommer färre fall av framför allt transfer hos f019, f001 och m017 än hos m005 och m006. Det faktum att f019, f001 och m017 relativt ofta talar svenska skulle kunna vara en orsak till deras förhållandevis få fall av avvikande strukturer jämfört med m005 och m006. García (2009) framhåller att flerspråkighet är en dynamisk process, och att de språk en talare använder i olika domäner kan variera över tid och beroende på situation, allteftersom förutsättningarna ändras (García 2009:130).

Mer omfattande data om varje deltagares språkliga omständigheter hade sannolikt kunnat bidra till att större säkerhet beträffande slutsatserna om möjliga orsaker till skillnaderna i deltagarnas behärskning av arvsspråket.

Resultaten i denna studie tyder på att strukturer i materialet som påverkas av språkkontakt i många fall uppvisar en tendens till ökad likhet. Denna tendens omnämns också i andra studier, till exempel av Grosjean (2008), som framhåller "the complementary principle", samt av Höder (2014a). Höder (2018) påpekar: "languages interact cognitively: the cross-linguistic tendency towards interlingually similar structures suggests that there is a cognitive preference for similarity" (Höder 2018:42).

En tendens till ökad likhet i denna studie exemplifieras bland annat av ett jämfört med standardsvenskan avvikande bruk av svenska prepositioner. I ett antal fall använder deltagarna svenska prepositioner, som genom semantisk transfer har större likhet med engelska prepositioner, exempelvis *stannade med* 'bodde hos' och *innte förr enn vecka* 'inte på en vecka'.

I sammansättningar med nominalfraser i standardengelskan är en vanlig konstruktion så kallad *of*-genitiv. I materialet finns motsvarigheter till *of*-genitiv med svenska ord, exempelvis i yttrandet *fyra båcksar av kläder* 'fyra lådor med kläder'. Också här finns en tendens till ökad likhet genom semantisk transfer, då prepositionen *av* har större likhet med engelskans *of* än den preposition som används i motsvarande uttryck i standardsvenskan. Samtidigt är just tendenser till avvikande val av prepositioner utmärkande även för andraspråkstalare av svenska, och möjligheten att studiens deltagare bör betraktas som andraspråkstalare bör tas i beaktande vid analys av de språkliga avvikelser deltagarna uppvisar.

Ett annat exempel på ökad likhet finns hos f001 i yttrandet *ja va lucia två år senn* 'jag var lucia för två år sedan'. Bortfallet av prepositionen *för* leder här till ökad likhet med engelskans uttryck *two years ago* 'för två år sedan'.

Transfer utmärks enligt Clyne (2003) bland annat av lägre grad av komplexitet. Ett exempel på detta finns hos m006. Det standardsvenska uttrycket 'gifta sig med' har den standardengelska motsvarigheten *marry*. Ännu ett exempel på semantisk transfer kan anses föreligga när deltagaren m005 vid två tillfällen producerar yttrandet *ja jeffie henni* 'jag gifte mig med henne'. I denna fras finns det svenska verbet *jeffie* 'gifta' tillsammans med objektet *henni* 'henne', en struktur som jämfört med den standardsvenska motsvarigheten uppvisar förenkling, genom att varken reflexivkonstruktion eller

preposition används.

6.2.2. Morfologisk transfer

Exempel på ökad likhet med engelskan i deltagarnas talade svenska finns i morfologiskt hänseende främst hos f019, då hon producerar ett antal yttranden där adjektiv inte kongruensböjs, och där substantiv saknar morfem för bestämdhet, exempelvis *denn brun orm* 'den bruna ormen'. Bortfall av morfem för bestämdhet på substantiv samt bortfall av kongruensböjningsmorfem på adjektiv förekommer hos f019 i större antal än hos någon annan av studiens deltagare. En möjlig förklaring till dessa fenomen hos f019 skulle, med tanke på att hon har vuxit upp med föräldrar av vilka endast modern talade svenska i hemmet, kunna vara ofullständig inläring. Polinsky och Kagan (2007) studerar ofullständig inläring, och visar bland annat att arvsspråkstalare uppvisar tendenser till förenklad morfologi och mer varierad ordföljd (Polinsky och Kagan 2007:381ff). Montrul (2009) finner att tvåspråkiga barn i arvsspråkssituationer befinner sig i sådana språkliga omständigheter att många grammatiska aspekter förblir ofullständigt inlärd (Montrul 2009:241). För fler studier av ofullständig inläring av arvsspråk, se även exempelvis Rothman (2009) och Valdés (2000).

Ett annat exempel på lägre komplexitetsgrad är utebliven kongruensböjning och bortfall av morfem för bestämdhet och för plural på substantiv. Språkliga drag med högre grad av markering, som svenska adjektivs kongruensböjning för genus, species och numerus, tenderar att vid språkkontakt förenklas och utvecklas i riktning mot en lägre grad av språklig komplexitet. Boas (2009) beskriver tendenser till ett minskat antal morfologiska markörer och ökad variabilitet av morfologisk markering i texastyskan. Enligt Clyne (2003) kännetecknas morfologisk transfer bland annat av ett reducerat antal allomorfer och ett ökat inslag av regelbundna mönster.

I denna undersökning finns exempel som tyder på att språkkontakt med engelskan lett till lägre komplexitetsgrad i böjningsmorfologin, då det hos vissa av studiens arvsspråkstalare finns exempel på att adjektiv visserligen kongruensböjs, men inte enligt det standardsvenska mönstret. Dessutom saknar adjektiv i vissa fall morfem för kongruensböjning helt och hållet. Även substantiv har i vissa exempel i materialet reducerad morfologi. Yttranden hos deltagaren f019 som *denn brun orm* 'den bruna ormen' i (2) och *ett gröan egg* 'ett grönt ägg' i (2) exemplifierar de nämnda

morfologiska avvikelserna. Strukturen i uttrycket *denn brun orm* skulle möjligen kunna beskrivas som morfologisk transfer genom att engelsk morfologi, där morfem för såväl adjektivs kongruensböjning som bestämdhetsmorfem på substantiv saknas, tillämpas på strukturer med svenska ordstammar. Hos deltagaren f019 finns dock även ett antal exempel på standardspråksenlig kongruensböjning av adjektiv, vilket kan exemplifiera den ökade variationen hos vissa av deltagarna beträffande adjektivens böjning. Detta skulle i så fall tala för att de morfologiska avvikelserna snarare bör förklaras med ofullständig inläring.

Ännu en aspekt av f019:s behärskning av svenska är hennes utbildning. Hon har genomgått eftergymnasial utbildning i USA, och anger för övrigt engelska som sitt oftast använda språk. Detta kan vara en möjlig förklaring till den i hög grad varierande morfologin i f019:s talade svenska när det gäller substantiv och adjektiv.

Den ökade variationen i morfologiskt hänseende skulle å ena sidan kunna betraktas som morfologisk transfer, men å andra sidan skulle den kunna vara exempel på andraspråkstales språkanvändning, något som även framhålls av Larsson m.fl. (2015). Det är främst hos f019 som exemplen på morfologisk variation finns: hon producerar 15 yttranden med avvikande adjektiv- och substantivböjning. Denna deltagare uppger att hennes modersmål är engelska, vilket skulle kunna förklara hennes morfologiska avvikelser som andraspråksdrag, det vill säga sådana avvikelser från standardsvensk norm som är typiska för andraspråksinlärare av svenska (Larsson m.fl. 2015:380ff). De morfologiska avvikelserna består dels av tolv strukturer som kategoriseras som morfologisk transfer, dels av tre strukturer som hänförs till övriga morfologiska avvikelser (se bilagorna 6 och 7). Samtidigt uppger hon att hennes förstaspråk är svenska och att hon talar detta språk med barnen och med sina släktingar, vilket medför att orsakssambanden i viss mån blir svårbedömda.

De bakgrundsfakta som finns att tillgå om studiens deltagare bygger på egenrapportering, och deltagarna lägger sannolikt in olika tolkningar av sådana centrala lingvistiska begrepp som exempelvis 'förstaspråk', 'andraspråk' och 'modersmål'. Som en följd av detta föreligger viss osäkerhet beträffande vilka slutsatser som kan dras av studiens resultat.

Näst efter f019 är det m006 som producerar flest avvikande morfologiska strukturer; han uppvisar tio exempel på detta. Av dessa kategoriseras en struktur som morfologisk transfer, medan resterande kategoriseras som övriga morfologiska avvikelser (se bilaga

6). Till skillnad från f019 uppger m006 att hans modersmål är svenska; det var det språk som talades i hemmet under hans uppväxttid. Med utgångspunkt i detta skulle förklaringen till hans variation beträffande morfologin hos adjektiv och substantiv i stället kunna vara språkförlust (se Johannessen (2015) och Lubinska (2011)). Han har visserligen tillägnat sig svenska först, men sedan har engelska kommit att bli det språk han föredrar och använder mest. Detta kan vara orsaken till att sådana mer komplexa strukturer som nominalfraser med adjektiv- och substantivböjning i vissa fall kan genomgå förenklingar som hos m006 manifesteras i en reducerad morfologi hos adjektiv.

Tendenser till ökad morfologisk variabilitet finns i denna studies material även i uttryck med adjektiv som predikativ, vilket exemplet i (4), *två glas (...) e grön och blå* 'två glas (...) är gröna och blå(a)', visar. Samtidigt som yttrandet i exempel 4, producerat av f001, kan vara ett exempel på ökad variabilitet, förekommer denna typ av böjning även i vissa svenska dialekter, vilket gör att det inte är möjligt att med säkerhet uttala sig om orsaken till denna struktur. Av bakgrundsinformationen om f001 framgår inte om någon särskild svensk dialekt funnits i denna deltagares hemmiljö eller hos någon henne närstående person. Frågan om det finns en dialektal påverkan som skulle kunna förklara morfologin i (4) blir därmed inte möjlig att besvara. Vidare finns möjligheten att orsaken till avvikelser i morfologin hos f001 är ofullständig inläring. Denna deltagare har vuxit upp med en svensk mor och en far vars föräldrar är från Norge. Vilket språk fadern talade under f001:s uppväxt framgår inte av intervju svaren, men det är möjligt att f001 har vuxit upp i en flerspråkig miljö, vilket i så fall innebär att vissa aspekter av svensk morfologi för hennes del kan ha blivit ofullständigt inlärd.

Andra typer av avvikande morfologi i materialet, som de hos f019, *ett gråa orm* 'en grå orm' och *tvåa bil enn e ljusblåa* 'två bilar en är ljusblå', är exempel på morfologisk variabilitet som inte kategoriseras som transfer från engelskan, eftersom adjektiven försetts med kongruensböjning, om än inte enligt standardsvensk norm. De av deltagarna producerade strukturer som kategoriseras som morfologisk transfer är strukturer med adjektiv som i likhet med engelska adjektiv inte kongruensböjs. Även denna typ av avvikelser finns hos andraspråksinlärare av svenska. Det är inte möjligt att dra några säkra slutsatser om orsakerna till de varianter som finns i materialet beträffande adjektivmorfologin. I vissa fall kan förklaringen även här vara ofullständig inläring, och att det omgivande engelska majoritetsspråket har bidragit med vissa strukturer, vilket har medfört att vissa svenska morfologiska mönster inte har lärts in, eller är ofullständigt

inlärda.

De morfologiska fenomen som förekommer hos studiens deltagare ger visserligen en inblick i hur morfologin i materialet ser ut, men de ger ingen klar bild av de allmänna tendenserna i SVAM-materialet. En studie av morfologin i en större andel av det amerikansvenska materialet skulle kunna bidra till mer allsidig belysning av morfologiska språkkontaktfenomen i amerikansvenskan.

6.2.3. Syntaktisk transfer

Larsson m.fl. (2015) påpekar: "It is well known that syntax is less readily affected by contact than lexicon and morphology" (2015:378). Även i denna undersökning visar resultaten att syntaxen inte påverkas av transfer i någon större omfattning: Andelen av den totala mängden transferfenomen är knappt 20%, och av det sammanlagda antalet ord som deltagarna har producerat utgörs 0,09% av syntaktisk transfer.

Syntaktiska strukturer som uppvisar ökad likhet med de engelska motsvarigheterna förekommer hos tre av deltagarna: m005, m006 och f019. Sammantaget producerar dessa deltagare 17 yttranden där syntaxen avviker från standardsvenskans. För alla dessa deltagare handlar det om XSV-ordföljd och avvikande adverbialplacering, men hos m006 förekommer dessutom ett fall av VP-ellips och hos f019 ett fall av brott mot platshållartvånget (Hammarberg & Viberg 1979). De syntaktiska avvikelserna diskuteras nedan.

Deltagaren m005 producerar yttranden med exempel på V2-brott och avvikande placering av adverbial. Även om han växte upp med två svensktalande föräldrar och svenska var det språk som talades i hemmet, anser han att både svenska och engelska är hans modersmål. Engelska är det språk han använder mest vid tiden för intervjuerna, vilket gör att hans syntaktiska avvikelser möjligen skulle kunna förklaras med språkförlust. Samtidigt började han lära sig engelska redan första året i skolan, och detta språk är landets majoritetsspråk, något som skulle kunna innebära att vissa syntaktiska strukturer i svenskan hos m005 kan förklaras med ofullständig inläring.

Den deltagare som uppvisar flest fall av syntaktiska avvikelser är m006, som producerar sju exempel, varav fem är V2-brott. Vidare är det hos denna deltagare exemplet på VP-ellips återfinns, samt ett fall av avvikande adverbialplacering. Deltagaren m006 uppger i en intervju angående sin bakgrund att han växte upp med

svenska i hemmet, men att engelska är det språk han använder mest vid tiden för intervjun. Det finns inga uppgifter i bakgrundsinformationen om hans eventuella läsning av texter på svenska; inte heller framgår av informationen om m006 någon gång skriver på svenska. Han berättar att han talar svenska med vänner ibland. Med ledning av den information som finns att tillgå om m006 skulle det kunna vara möjligt att förklara hans syntaktiska avvikelser från standardsvenskan med transfer. Dock kan en annan möjlig förklaring vara språkförlust. Engelska är hos m006 språk nummer två; tillägnandet påbörjades för hans del i samband med skolstarten, och det är det språk han säger sig föredra. Dessutom är det i USA, med engelska som majoritetsspråk, som denne deltagare har levt hela sitt liv, vilket gör engelskan till det språk som har varit det dominerande språket under hela hans liv.

Även f019 producerar i fem fall syntaktiska avvikelser, och av dessa är fyra V2-brott, medan ett fall utgörs av VP-ellips. Dessa företeelser är typiska för andraspråkstalare, men det är osäkert om f019 kan beskrivas som en sådan. Då hon är född och uppväxt i USA och betraktar engelska som sitt modersmål, finns det en möjlighet att det även för hennes del rör sig om ofullständig inläring av vissa strukturer i svenskan. Även om det hos f019 finns yttranden med avvikande syntax, producerar hon även några fraser där V2-regeln iakttas, till exempel i satsen *åck då flyttade ja till N6* 'och då flyttade jag till N6'. Att i sitt tal omväxlande producera fraser med brott mot V2-regeln och fraser där V2-regeln följs är ett typiskt drag i inlärarespråk, vilket skulle kunna tala för att denna deltagare kan betraktas som en andraspråkstalare.

Deltagaren m017 producerar inga fall av vare sig de undersökta transfertyperna eller av det som kategoriseras som etablerade strukturer, utan samtliga yttranden av de typer som ligger inom ramen för undersökningen är i enlighet med standardsvensk norm. Detta är särskilt intressant i ljuset av den påfallande komplexa språkliga bakgrund denne deltagare har. M017 exemplifierar i viss mån den typ av arvsspråkstalare som Rydenvald (2017) beskriver som knuten till ett rörligt internationellt samhälle snarare än ett visst land: Han tillbringade sina tolv första år i Frankrike, och säger att franska är hans modersmål. Samtidigt framgår det av bakgrundsinformationerna att hans föräldrar, båda två infödda svenskar, talade svenska i hemmet. M017 bodde under en del av sin ungdomstid i Sverige. Han har som ung vuxen även vistats i ett spansktalande land ett par år, och efter det har han bott i USA. Engelska är det språk han vid tiden för datainsamlingen uppger att han använder mest. Möjligen kan hans goda behärskning av

svenska till viss del förklaras med hans uppväxt med svensktalande föräldrar, samtidigt som det faktum att han dagligen talar svenska med sin partner samt med släktingar och vänner sannolikt har stor betydelse för hans behärskning av svenska.

Samtidigt är inte sambandet mellan hur ofta deltagarna talar svenska och deras behärskning av svenska självklart: både m005 och m006, som bägge två är drygt 80 år, uppger att de talar svenska med vänner, men trots att de är jämförbara i detta hänseende producerar olika stor andel avvikande språkliga strukturer, då m005 producerar 1,5% avvikande strukturer, medan m006 endast producerar 0,4%. M005 och m006 är för övrigt jämförbara även av andra skäl med sina likheter beträffande språklig bakgrund: båda två hade föräldrar vars förstaspråk var svenska, och båda deltagarna betraktar såväl svenska som engelska som sitt modersmål. Vidare uppger både m005 och m006 att de använder engelska mest vid tiden för intervjuerna. Trots dessa likheter beträffande språklig bakgrund uppvisar deras talade svenska alltså tämligen stora olikheter när det gäller förekomsten av transfer och av etablerade strukturer.

Sammanfattningsvis kan man konstatera att det finns en tydlig tendens till ökad likhet beträffande många av språkkontaktfenomenen i denna studie, då det finns exempel på detta i de flesta av de undersökta språkkontakttyperna och hos de flesta av studiens arvsspråkstalare. Denna tendens kan anses bekräfta Höders (2018:42) påpekande att det interlingvistiskt finns en kognitiv preferens för likhet. Denna dragning åt likhet exemplifieras bland annat av yttrandet *denn brun orm* 'den bruna ormen', där avsaknaden av böjningsmorfem på adjektiv och substantiv leder till större likhet med de engelska motsvarigheterna, som saknar böjningar.

En annan tendens som framkommer i denna undersökning är att de språkkontaktfenomen deltagarna producerar i vissa fall leder till mindre komplexa strukturer jämfört med standardspråket, vilket kan anses bekräfta Clynes (2003) påpekande att språkkontakt i vissa fall leder till lägre språklig komplexitetsgrad.

6.3. Etablerade strukturer i materialet

I detta avsnitt diskuteras de förekomster av språkliga drag i materialet som av Larsson m.fl. (2015) beskrivs som etablerade i amerikansvenskan, en varietet av svenskan som kan hänföras till såväl regional som etnisk variation (Norrby och Håkansson 2007 236f). Se även Hasselmos (1974) undersökning av amerikansvenskan.

Resultaten visar att förekomsterna av etablerade strukturer är ojämnt fördelade. Andelen varierar hos deltagarna mellan 0 och 0,6%. På samma sätt som när det gäller de undersökta transfertyperna producerar m005 flest exempel: de är hos honom 23 till antalet, medan m017 inte uppvisar några exempel. En låg förekomst av transfer verkar till viss del kunna kopplas till en låg förekomst av etablerade strukturer, även om undantag finns: f019 producerar betydligt fler fall av transfer än av etablerade strukturer. Materialet som undersöks skulle behöva utökas betydligt för att det ska vara möjligt att med större säkerhet slå fast om tendensen till antalsmässig överensstämmelse mellan förekomst av transfer och etablerade strukturer stämmer.

Som Larsson m.fl. (2015:377) påpekar har verbet *gå* genomgått semantisk utvidgning i amerikansvenskan. Den vanligast förekommande bland de etablerade strukturerna i studiens material är verbet *gå* använt i betydelsen 'åka', 'resa'. Sammantaget förekommer denna struktur 22 gånger hos studiens deltagare. Fenomenet är särskilt framträdande hos m005, som enbart använder detta verb för att beteckna personers förflyttning i fall som i standardsvenskan skulle uttryckas med exempelvis åka eller resa. Även hos övriga deltagare som berättar om resor är *gå* betydligt vanligare än *åka* eller *resa*. De resultat som redovisas i tidigare forskning (Larsson m.fl. 2015) beträffande en semantisk utvidgning av *gå* som ett etablerat språkligt drag i amerikansvenskan bekräftas sålunda i denna studie.

Ameel m.fl. (2009) nämner att etablerade strukturer är en typ av språklig förändring som byggs upp av element från båda språken, och detta kan exemplifieras av den typ av etablerad struktur som Larsson m.fl. (2015:376) lyfter fram, där prepositionen *för* används i stället för *i* i nominalfraser som uttrycker tid. Deltagaren f019 säger till exempel *förr enn månad* 'i en månad', ett uttryck där prepositionen *förr* 'för' semantiskt ligger närmare engelskans *for*, och detta språkliga element kombineras sedan med den svenska nominalfrasen *enn månad*. I denna undersökning visar resultaten att denna konstruktion är relativt vanligt förekommande, då 13 konstruktioner av denna typ finns i studiens material. Det finns inga förekomster i materialet med *i* + tid i denna typ av uttryck, vilket bekräftar konstruktionen med *för* + nominalfraser som uttrycker tid som en etablerad struktur.

Två andra etablerade strukturer i amerikansvenskan är *rätt* i betydelsen 'precis' (Larsson m.fl. 2012:276f), respektive *var* i betydelsen 'som' (Larsson m.fl. 2015:377), förekommer i denna studies material, dock endast i några få fall: det finns en förekomst

av den förra, och två förekomster av den senare typen. Att förekomster av dessa strukturer förekommer i liten omfattning hos deltagarna i denna studie gör det mindre uppenbart att de hör till de etablerade strukturerna, men å andra sidan undersöks endast sex deltagare i studien, vilket medför svårigheter att dra mer generella slutsatser.

Den deltagare i undersökningen som har producerat flest fall av etablerade strukturer, och för övrigt även av de undersökta transfertyperna, m005, har flera bakgrundsrelaterade likheter med m017: De är i ungefär samma ålder, växte upp med föräldrar som var infödda svenskar, och båda uppger att de använder engelska mest. En av skillnaderna utgörs av de sociala sammanhang i vilka de använder svenska. Medan m005 uppger att han endast talar svenska med vänner, talar m017 svenska med såväl vänner och släktingar som med sin partner. M017 förfaller därmed ha fler tillfällen att i olika sociala kontexter tala svenska, något som skulle kunna förklara hans höga grad av behärskning av detta språk. En annan skillnad utgörs av deras yrkesutbildning, då m005 är lantbrukare, medan m017 är ingenjör.

Faktorer som kan förklara m017:s goda behärskning av svenska är för det första det faktum att han, till skillnad från studiens övriga deltagare, som ung vuxen studerade i Sverige under en ganska lång, sammanhängande tidsperiod. För det andra var det inte förrän han var 22 år som han kom till ett engelskspråkigt land. Av denna anledning kan hans svenska förmodas ha varit väl befast innan engelskan blev hans mest använda språk, även om han dessförinnan hade vistats i såväl Frankrike som Argentina under delar av sin barn- och ungdomstid. M017:s flerspråkighet kan också sägas utgöra ett tydligt exempel på dynamisk flerspråkighet som inte bara varierar beroende på situation utan även över tid (se t.ex. García 2009:130).

Den typ av uttryck med årtal som produceras i ett antal fall av m005 och m006, där i placeras före årtalet i tidsadverbial, till exempel *i nitt'nhunRasäcks* 'nittonhundrasex', och som i denna studie kategoriseras som semantisk transfer, skulle möjligen också kunna redovisas som en etablerad struktur i amerikansvenskan. I studiens material förekommer sådana strukturer i betydligt större omfattning än den standardsvenska adverbialkonstruktionen med årtalsangivelse utan preposition. Här behövs dock talet hos ett större antal deltagare i det amerikansvenska materialet undersökas för att det ska vara möjligt att ta reda på hur tydlig tendensen till konventionalisering av tidsadverbial med *i* + årtal är i amerikansvenskan. För övrigt finns det sannolikt fler strukturer i det amerikansvenska materialet som vid en utvidgad undersökning, omfattande en större del

av detta material, eventuellt skulle kunna visa sig vara etablerade. Här finns intressanta frågeställningar för kommande studier.

6.4. Framtida studier av amerikansvenskan

Den teoriram som Clynes (2003) transfertyper utgör ger möjlighet att på ett strukturerat sätt beskriva de språkliga fenomen som deltagarna i studien uppvisar. Språk som är i kontakt med varandra är involverade i olika typer av transfer på de sätt som Clyne (ibid.) lyfter fram, och analys av olika transfertyper bidrar till att ge en god inblick i hur språkkontaktfenomen ter sig i amerikansvenskan. Samtidigt är det inte helt oproblematiskt att se strukturerna utifrån perspektivet att talares två- eller flerspråkighet innebär att de talar språk med separata uppsättningar strukturer, eftersom strukturer i ett språk på olika sätt kan påverka strukturer i ett annat språk, vilket på sikt kan ge upphov till exempelvis nya varieteter av ett språk på de sätt som bland andra Larsson m.fl. (2015) visar.

En utvidgad undersökning, där analys av språkkontaktfenomen görs utifrån den diasystematiska konstruktionsgrammatikens (Höder 2018) perspektiv, skulle kunna ge fler möjligheter att beakta dessa kontaktfenomen som en helhet, där studiet inte utgår från form *eller* funktion, utan från ett perspektiv där helheten och komplexiteten i talarens yttranden sätts i främsta rummet, och där den flerspråkiga kontext yttrandena produceras i är av avgörande betydelse för hur talaren väljer att utforma sina yttranden.

Utvidgade och fördjupade studier av det amerikansvenska materialet behövs för att ge en mer allsidig belysning av den amerikansvenska varieteterna som den ter sig idag. I framtida, mer omfattande studier av SVAM-materialet skulle fokus kunna ligga på att undersöka amerikansvenskan ur perspektiv som betraktar ett språk, eller en viss varietet av det, som en produkt av det samhälle det talas i, snarare än att se språkkontaktfenomen i amerikansvenskan främst ur lingvistiska perspektiv.

7. Litteraturförteckning

- Aalberse, Suzanne & Pieter Muysken 2013. *Perspectives on heritage languages*. Position Paper for the Leeuwenhorst Workshop on Heritage Languages, Netherlands, January 23 - 25, 2013.
- Ameel, Eef, Barbara C. Malt, Gert Storms and Fons Van Assche 2009. "Semantic Convergence in the Bilingual Lexicon. *Journal of Memory and Language* 60(2): s. 270 - 290.
- Backus, Ad 1996. *Two in one: Bilingual Speech of Turkish Immigrants in the Netherlands*. Tilburg: Tilburg University Press.
- Boas, Hans C. 2009. *The life and death of Texas German*. Durham, NC: Duke University Press.
- Chomsky, Noam 1957. *Syntactic Structures*. The Hague: Mouton.
- Clyne, Michael 1970b. Bilingual speech phenomena (with special reference to German English bilinguals in Victoria). *Kivung* 4: s. 99 - 111.
- Clyne, Michael 2003. *Dynamics of language contact: English and Immigrant Languages*. Cambridge University Press: Cambridge.
- Ellis, Rod 1990. *Instructed second language acquisition: Learning in the classroom*. Oxford: Basil Blackwell Ltd.
- Ellis, Rod 1994. *The study of second language acquisition*. Oxford: Oxford University Press.
- Ellis, Rod 2000. Task-based research and language pedagogy. *Language Teaching Research*, 4(3), s. 193–220.
- Faerch, Claus och Gabriele Kasper 1987. Perspective on Language Transfer. *Applied Linguistics*, 8(2), s. 11 - 36.
- Fishman, Joshua A. 1965. Who speaks what language to whom and when? I: Li Wei 2007 (red.), *The Bilingualism Reader*. New York: Routledge, s. 55 - 70.
- Fishman, Joshua A. 1972a. *The Sociology of Language: An interdisciplinary social science approach to language in society*. Rowley, Massachusetts: Newbury House Publishers.
- García, Ofelia 2009. *Bilingual Education in the 21st Century. A Global Perspective*. Chichester: Wiley-Blackwell.

- Grosjean, François 1982. *Life with two languages*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.
- Grosjean, François 1989. Neurolinguists, beware! The bilingual is not two monolinguals in one person. *Brain and language* 36, s. 3 - 15.
- Grosjean, François 2008. *Studying bilinguals*. Oxford: Oxford University Press.
- Hammarberg, Björn och Åke Viberg 1979. *Platshållartvånget. Ett syntaktiskt problem i svenskan för invandrare*. (SSM Report 2.) Stockholm: Stockholms Universitet.
- Hasselmo, Nils 1974. *Amerikasvenska. En bok om språkutvecklingen i Svensk-Amerika* (utg. av Svenska språknämnden 51.) Stockholm: EsselteStudium.
- Höder, Steffen 2014a. Constructing diasystems. Grammatical organisation in bilingual groups. I: Åfali, Tor A., och Brit Mæhlum (red.): *The sociolinguistics of grammar* (Studies in language companion series154), Amsterdam/Philadelphia: Benjamins. s.137 - 152.
- Höder, Steffen 2018. Grammar is community-specific: Background and basic concepts of Diasystematic Construction Grammar. I: Boas, Hans & Steffen Höder (red.) *Constructions in contact. Constructional perspectives om contact phenomena in Germanic languages* (Constructional Approaches to Language 24), s. 37 - 70.
- Johannessen, Janne Bondi 2015. Attrition in an American Norwegian heritage language speaker. I: Johannessen, Janne B. och Joseph C Salmons (red.): *Germanic Heritage Language in North America. Acquisition, Attrition and Change*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company. s. 46 - 71.
- Larsson Ida, Maia Andréasson, Benjamin Lyngfelt, Jenny Nilsson och Sofia Tingsell 2012. Amerikasvenskan förr och nu. *Norsk Lingvistisk Tidsskrift*, 2:2012, Specialnummer: Norsk språk i Amerika. s. 263 - 286.
- Larsson, Ida, Sofia Tingsell och Maia Andréasson 2015. Variation and Change in American Swedish I: Johannessen, Janne B. och Joseph C. Salmons (red.): *Germanic Heritage Language in North America. Acquisition, Attrition and Change*: Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company. s. 359 - 388.
- Lubinska, Dorota 2011. *Förstaspråksattrition hos vuxna. Exemplet polsktalande i Sverige*. Stockholm: Stockholms Universitet.
- Montrul, Silvina 2009. Incomplete acquisition of tense-aspect and mood in Spanish heritage speakers. *International Journal of Bilingualism* 13(3): s. 239 - 269.

- Montrul, Silvina 2010. Current issues in heritage language acquisition. *Annual Review of Applied Linguistics* 30: s. 3 - 23.
- Norrby, Catrin & Gisela Håkansson 2007. *Språkinläring och språkanvändning. Svenska som andraspråk i och utanför Sverige*. Lund: Studentlitteratur.
- Polinsky, Maria, och Olga Kagan 2007. Heritage languages: In the "wild" and in the classroom. *Language and Linguistics Compass*, 1(5) s. 368 - 395.
- Rothman, Jason 2009. Understanding the nature and outcomes of early bilingualism: Romance languages as heritage languages. *The International Journal of Bilingualism* 13. s. 155 - 163.
- Rydenvald, Marie 2014a. "eftersom jag har två språk". *Svenska bland flerspråkiga ungdomar i Europa*. Licentiatsuppsats. Rapporter om svenska som andraspråk (ROSA) 19. Göteborg: Institutionen för svenska språket, Göteborgs universitet.
- Rydenvald, Marie 2017. *Inflätat och överlappande. Flerspråkighet och språkanvändning bland svensktalande ungdomar i Europa*. Göteborgsstudier i nordisk språkvetenskap 28. Göteborg: Institutionen för svenska språket, Göteborgs universitet.
- SAG = Telemann, Ulf, Staffan Hellberg & Erik Andersson 1999. *Svenska Akademiens grammatik*. Stockholm: Norstedts Ordbok.
- Valdés, Guadalupe 2000. *Spanish for native speakers*. AATSP Professional Development Series, Handbook for Teachers K.12. Fort Worth: Harcourt College Publishers, s. 1-20.

Korpus

Johannessen, Janne Bondi 2015. The Corpus of American Norwegian Speech (CANS). In Béata Megyesi (ed.): Proceedings of the 20th Nordic Conference of Computational Linguistics, NODALIDA 2015, May 11-13, 2015, Vilnius, Lithuania. NEALT Proceedings Series 23. Corpus

URL: <http://tekstlab.uio.no/norskiamerika/english/corpus.html> Hämtad 2018-12-12.

Internetreferenser

ISF=Institutet för språk och folkminnen <http://www.sprakochfolkminnen.se/om-oss/nyheter-och-press/nyhetsarkiv/inblicken-2015/2015-03-16-amerikasvenskan-idag.html> 2017-09-17. Hämtad 2018-12-12.

SVAM=Svenskan i Amerika <https://sites.google.com/site/svenskaniamerika> 2014-03-10. Hämtad 2018-12-12.

Tekstlaboratoriet i Oslo <http://www.hf.uio.no/iln/om/organisasjon/tekstlab/> Hämtad 2018-12-12.

Personlig kommunikation

Rydenvald 2018 = Privat e-postkorrespondens med Marie Rydenvald, universitetslektor vid Institutionen för svenska språket, Göteborgs Universitet. 14 december 2018.

Bilagor

Bilaga 1. Samtliga språkkontaktfenomen, antal förekomster.

Deltagare	m005	m006	f019	f001	m015	m017	S:a
Antal ord S:a	3714	8293	1681	1480	4301	1520	20989
Semantisk transfer	26	11	1	5	3	0	46
Morfologisk transfer	2	1	13	8	0	0	24
Syntaktisk transfer	5	7	5	0	0	0	17
Transfer S:a	33	19	19	13	3	0	87
Etablerade strukturer	23	10	2	1	2	0	38
S:a språk- kontakt- fenomen	56	29	21	14	5	0	125

Bilaga 2. Semantisk transfer, alla förekomster.

m005	m006	f019	f001	m015	m017
taola mej (berätta för mig)	blej flitane (lärde sig flytande)				
allt va de tog (allt som behövdes)					
nä ja jeffte henni 2 (när jag gifte mig med henne)					
vi lemmnade där (vi åkte därifrån)					
där stannar vi (...) me hennis (...) kusijn (där bor vi hos hennes kusin)					
ja stannade me dåmm (jag bodde hos dem)					
ho joRde rätt så bra (hon klarade sig rätt så bra)					
jao ha joRt rätt så bra (jag har klarat mig rätt så bra)					
teta efter (ta hand om)	de blåoa glaset ha gått iväg (försvunnit)		sitte inte runnt (sitter inte bara)		
jao tog åv ifrån mitt arrbete (tog ledigt från)			enn sjärna jick bårt (för- svann)		
vara av en månad (vara ledig)					
spoorade åpp (sparade)					
tjenner ni N8? (känner ni till N8?)		ser (...) intresserat (ser (...) intresserad ut)			

	vi besöckte SväRRje då flera tiden (flera gångar)	två år senn (för två år sedan)	po semme tien (på samma gång)
		tittar annra vägen (åt andra hållet)	
kunne innte sälja senn tidning nåoget mera (inte... längre)			
innte förr långt bårta ifrån N2 (inte så långt ifrån)			
de e nte för många (...) som talar svenska (inte så många...)			
innte (...) förr en vecka (inte på en vecka)			
i secks å ett haLLt år sedan (för sex och ett halvt år sedan)			
lärare på enng'lska (engelsklärare)			
		(fyra) båcksar av kläder (fyra) lådor med kläder/ kläd- lådor)	taor dåmm på su- pRajs (tar dem med över rask- ning)
barnbarnet av emigrerare (barnbarn till emigranter)			
i nitt'nhundRa- säcks	i nittan- sjuttifemm		
i nitt'nsjutti- åtta	i nitton- tretton 2		
i...nittonåsecks	i nittonseckst on		

i...nittonåttållv	i nitton- föRRtisäcks	
	i netton- sjuttifemm	
	i nittån- trettidet	
	honn hade e svåR tid (det var svårt för henne)	tvåo rumm hus

Bilaga 3. Morfologisk transfer, alla förekomster.

m005	m006	f019	f001	m015	m017
denn brun huset		denn brun orm			
ett blåo glas		ett gul hus ett gröan egg			
	krissjepp såmm e bröun		två egg ... enn ä röd å enn ä grön		
			två glas åck de e grön å blå		
			två glas ett e blå å enn ä grön		
			två tåg enn ä gul å enn gröan		
		denn gråa orm			
		de röeda egg			
		denn blåa glas			
		denn gula kåpp			
		den jusblåa bil			
		den mörk- blåa bil			
		den röeda tvål			
		denn blåa båt			
		denn gråa fåtöllj			

Bilaga 4. Syntaktisk transfer, alla förekomster.

m005	m006	f019	f001	m015	m017
menn hustru nä o va jifft i denn föRRsta jiftet så ho hade två småo fLicker	neR vi bodde ij Åsslå. Dåo vi jick på en köRRt s'messteR	närr vi ska tjöpa grejer frånn söplajeRs, mamma pratade bara svenska			
nu denn gula kåppen me denn röda kranssen föRRsvann	dåo i nittonföttisäcks .jao v'R sjuRRten åoR gamm'l	äck då ja arrbetade i N5			
nu denn tid'n menn måor hadde ett ju lijte svåorare	åo i Ällebama vi flöttes ti flere stelle i våran famill de v'R femm baon				
	nä ja va i amakanska millitåR mamma alltid skrejev ti māj				
		kanntsje ja behöveR innte			
		kanntsje honn tycker inte åmm			
	når vi jör				
		vet innte vad händer			
ja åckså tog svenska i junivöRsitetet mamma alltid skrejev	di åckså hade ståora femillje				

Bilaga 5. Etablerade strukturer, alla förekomster.

m005	m006	f019	f001	m015	m0 17
förr två eller trej veckor	fö två veckor				
förr ... trätti år	fö fira år				
	fö två år				
	förr ... tjufem år				
fö fem år	föRR två år				
förr två år 2	förr två år				
förr två daogar	fö trej fira daoga	förr enn månad			
rett härkring (precis i närheten)					
Te N3 vaR menn moR komm ifrån (...som min mor...)					
vi såog djulRinn där vaR di haoR denn (där de har den)					
jeck 15	jeck 3	går 1	går 1	jick 2	0

Bilaga 6. Övriga morfologiska avvikelser 1.

m005	m006	f019	f001	m015	m017
en brun sjepp		enn gröen hus			
enn grön ben					
enn brun ben					
enn grön egg					
enn grön gLas					
	e grönt lampe				
	enn blått bjöRRk				
	brunnt lampe				
		ett gråa orm			
	ett grönt flaska				
	ett blått flaska				

Bilaga 7. Övriga morfologiska avvikelser 2.

m005	m006	f019	f001	m015	m017
	en kydde som e blått	tvåa bil enn e jusblåa			två broar en e röt
	en åRRm som ej bröun... ellö rött giut; grönt				två tekoppar en ee röt